

ПРОЕКТ

**СТРАТЕГІЯ
ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ДО 2020 РОКУ**

Одеса – 2011

Стратегія економічного та соціально розвитку Одеської області до 2020 року розроблена на виконання рішення розширеного засідання регіонального комітету з економічних реформ від 17 лютого 2011 року.

Розроблена Стратегія базується на положеннях Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», який визначив основні підходи щодо розробки та прийняття стратегії регіонального розвитку.

Над розробкою Стратегії працювали вчені Одеського державного економічного університету.

При підготовці Стратегії використовувалися напрацювання вітчизняних і закордонних учених, аналітично-прогнозні матеріали Одеської обласної державної адміністрації.

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	4
Розділ 1. Загальні положення.....	8
Розділ 2. Тенденції соціально-економічного розвитку Одеської області.....	11
2.1. Загальна характеристика регіону.....	11
2.2. Природно-ресурсний потенціал	13
2.3. Особливості соціально-економічного розвитку.....	15
2.4. Рівень життя населення та його ділова активність.....	33
Розділ 3. SWOT-аналіз конкурентних переваг та обмежень перспективного розвитку регіону.....	36
Розділ 4. Можливі сценарії розвитку Одеської області.....	42
Розділ 5. Стратегічні цілі та задачі соціально-економічного розвитку регіону.....	47
5.1. Відродження сучасної індустрії.....	47
5.2. Розвиток високопродуктивного агропромислового виробництва	50
5.3. Розбудова та модернізація транспортної інфраструктури	53
5.4. Якісний розвиток туристично-рекреаційної сфери.....	56
5.5. Розбудова інфраструктури соціальної сфери та забезпечення нової якості життя населення.....	59
Розділ 6. Організаційно-інституціональні механізми реалізації Стратегії.....	64
Розділ 7. Етапи реалізації Стратегії.....	69
Розділ 8. Моніторинг і оцінка реалізації Стратегії	72
Список використаних джерел.....	74
Авторський колектив.....	78

РЕЗЮМЕ

Одеська область – приморський і прикордонний регіон України зі значним науково-технічним, промисловим, аграрним, транспортним, туристичним потенціалом.

ОДЕСЬКА ОБЛАСТЬ 2020 – це економічно самодостатній, рекреаційно-туристичний приморський і прикордонний регіон України із збереженими та примноженими унікальною природою, історико-архітектурною спадщиною, з високою освіченістю та духовністю громадян. Край, в якому забезпечуються і підтримуються: сталий розвиток, рівні можливості для всіх мешканців та безпека їх життєдіяльності, міжнаціональна злагода, гармонія між містом і селом, розвиток підприємництва та дружні і взаємовигідні зв'язки із сусідніми областями та країнами.

Сценарій розвитку, що передбачає реалізацію «Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року», базується на ефективному використанні потенціалу регіону.

Стратегічна мета розвитку Одеської області – підвищення добробуту та досягнення нової якості життя населення на підставі сталого соціально-економічного розвитку регіону, посилення конкурентних позицій регіону у країні.

Досягнення окресленого бачення майбутнього Одеської області передбачає реалізацію комплексу стратегічних цілей в межах наступних пріоритетних напрямків економічного та соціального розвитку регіону.

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ

ПРІОРИТЕТ 1

Відродження сучасної індустрії

- Модернізація індустрії та досягнення 5-6 рівнів технологічного укладу
- Впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку індустрії
- Відродження статусу індустріального регіону

ПРІОРИТЕТ 2

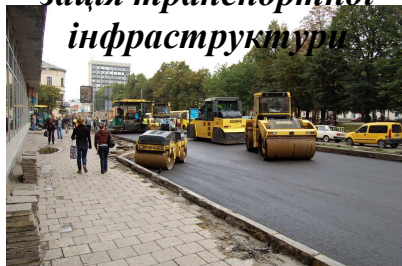
Розвиток високопродук- тивного агропромис- лового виробництва

- Ефективне функціонування агропромислового комплексу
- Стабільне зростання виробництва продукції тваринництва
- Розвиток ринкової інфраструктури в аграрній сфері

ПРІОРИТЕТ 3

Розбудова та модерні- зація транспортної інфраструктури

- Створення сучасної мережі автомобільних доріг загального користування
- Модернізація портового господарства
- Орієнтованість транспортної інфраструктури на обслуговування туристських потоків

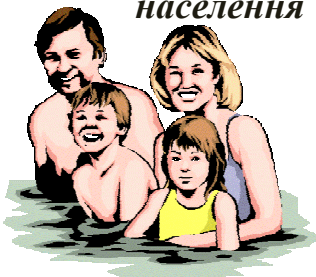

ПРІОРИТЕТ 4
Якісний розвиток
туристично-
рекреаційної сфери

- Підвищення якості та конкурентоспроможності туристичного продукту
- Рациональне використання рекреаційного та туристичного потенціалів регіону
- Розвиток регіональної інформаційної інфраструктури щодо туристичних та рекреаційних послуг

ПРІОРИТЕТ 5
Розбудова інфраструктури соціальної сфери та досягнення нової якості життя населення

- Розвиток та підвищення якості послуг охорони здоров'я
- Розвиток культури та збереження об'єктів культурної спадщини
- Розвиток житлово-комунальної сфери та підвищення якості комунальних послуг
- Формування активного бізнес-середовища

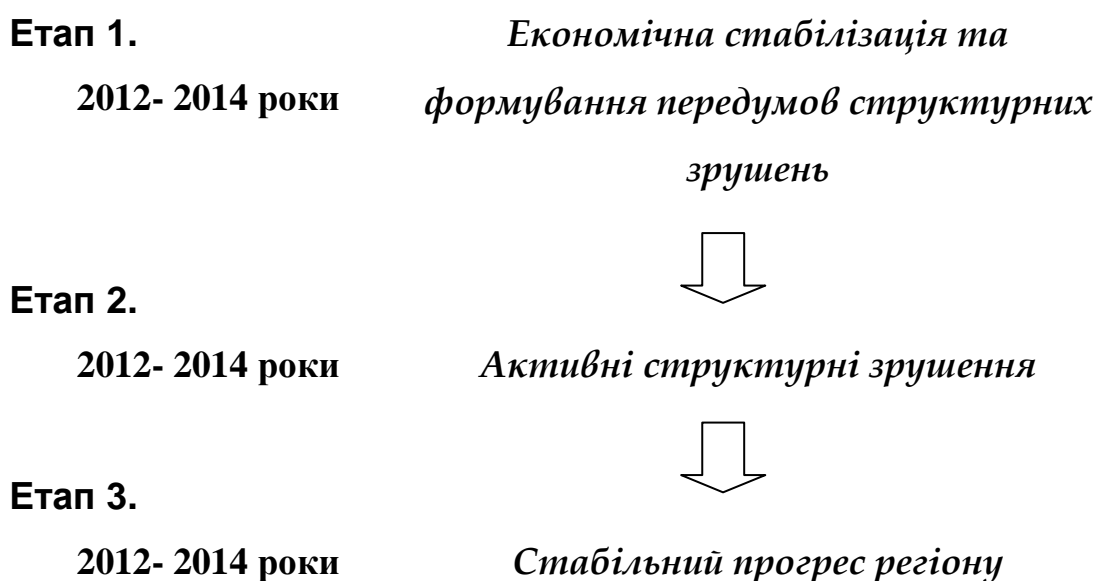
Безпосередніми виконавцями завдань, які пов'язані із впровадженням на практиці положень стратегії, є місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування Одеської області. Їх діяльність полягатиме у створенні умов для стимулювання та спрямування дій суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності відповідно до Стратегічних цілей, пріоритетів та завдань.

Впровадження стратегії відбуватиметься шляхом розробки та реалізації на її базі комплексу програмних та нормативних документів, зокрема, плану реалізації стратегії, щорічних програм економічного та соціального розвитку

Одеської області, стратегій розвитку міст та районів Одеської області. Для забезпечення реалізації окремих напрямів Стратегії розроблятимуться цільові обласні програми розвитку окремих галузей виробництва та соціальної сфери, які мають перетворитися на дієвий інструмент регіональної політики шляхом їх спрямування на цільове розв’язання системних проблем регіону.

Реалізація стратегії передбачає три етапи:

Реалізація Стратегії забезпечить поліпшення соціальної та економічної ситуації в області. Базовою умовою для цього стане суттєвий приплив інвестицій (щорічне збільшення на 10-12%).

Очікуване зростання валового регіонального продукту становитиме 6-7% на рік.

Розділ 1.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року (далі – Стратегія) розроблена на виконання рішення розширеного засідання регіонального комітету з економічних реформ від 17 лютого 2011 року за результатами візиту Президента України В.Ф. Януковича від 17 лютого 2011 року.

Нормативно-правою базою для розроблення Стратегії слугували Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», Постанови Кабінету Міністрів України «Про розробку прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку і складання проекту державного бюджету» № 621 від 26 квітня 2003 року «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» № 1001 від 21 липня 2006 року, наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції «Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку» №224 від 29 липня 2002 року, розпорядження голови обласної державної адміністрації «Про затвердження плану заходів із виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2011р» №214/А-2011 від 29 березня 2011 року та інші нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади та Одеської обласної державної адміністрації.

В умовах децентралізації владних повноважень та посилення ролі регіонів розробка стратегічних напрямків економічного та соціального розвитку області

до 2020 року набуває величезного значення як для Одеської області так і для України в цілому.

Гостра необхідність здійснення радикальних структурних перетворень економіки області за рахунок модернізації виробництв з впровадженням новітніх технологій, розширення внутрішнього ринку і розвитку його інфраструктури, нарощування експорту, активізації інвестиційних процесів, створення умов для вільного обігу капіталу, активних реформ у найперспективніших секторах економіки обумовила потребу підготовки та прийняття Стратегії.

Мета розробки Стратегії полягає у визначенні цілей, завдань, пріоритетів та напрямків сталого економічного та соціального розвитку Одеської області з точки зору загальнонаціональних потреб та інтересів до 2020 року.

<p>Стратегія визначає головну мету економічного та соціального розвитку області – <i>перетворення Одещини в конкурентноспроможний інвестиційно привабливий регіон з високим рівнем життя населення та умовами для гармонійного розвитку особистості.</i></p>
--

Досягнення стратегічної мети передбачає:

- зниження диспропорцій у соціальних показниках районів та міст області, у тому числі заробітної платі та забезпеченні додержання державних соціальних гарантій;
- збільшення обсягу інвестицій в основний капітал при одночасному зниженні диспропорцій за цим показником;
- створення умов для сталого розвитку міст та районів, підвищення рівня життя населення, подолання бідності та безробіття,

---

формування середнього класу на основі підвищення економічного потенціалу регіонів;

- забезпечення дотримання визначених державних соціальних гарантій стосовно кожного громадянина незалежно від місця його проживання;
- розширення фінансово-економічних можливостей територіальних громад, посилення мотивації органів місцевого самоврядування щодо зміцнення місцевих бюджетів;
- зміцнення матеріальної бази органів місцевого самоврядування та підвищення їх ресурсного забезпечення.

Стратегія не визначає конкретні напрямки діяльності обласної та місцевої влади в тому, що стосується поліпшення умов і забезпечення розвитку регіону, але чітко вказує на те, що органи місцевого самоврядування та виконавчої влади відіграють ключову роль у визначенні напрямків розвитку регіону. Саме вони повинні прагнути підвищення ефективності використання потенціалу регіону, забезпечувати умови для його розбудови, усунення перешкод на шляху досягнення стратегічних пріоритетів.

Стратегія розглядається як плановий документ найвищого рівня в регіоні, а отже, її реалізація вимагає зосередження відповідних ресурсів. Очікується, що зусилля владних структур, громадськості, наукових кіл будуть націлені на успішну реалізацію передбачених стратегією пріоритетів та заходів.

РОЗДІЛ 2.

ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Загальна характеристика регіону

Географічне розташування

Одеська область – найбільша за площею область України (її територія складає 33,3 тис. кв. км – 5,5% території України) розташована на крайньому південному заході України, вздовж державних кордонів з Молдовою та Румунією. На півночі межує з Вінницькою областю, на північному сході – з Кіровоградською, на сході – з Миколаївською областю, на півдні та південному сході омивається водами Чорного моря.

Область розташована на перехресті міжнародних транспортних мігістралей із півночі на південь та із заходу на схід, що визначає певним чином спеціалізацію регіону та пріоритети його розвитку.

Ландшафтні особливості рельєфу, характеристика ґрунтів, гідрологія

Територія області розміщена переважно у степовій, частково – лісостеповій природних зонах. Це визначає її високий агровиробничий потенціал та багаті рекреаційні ресурси. Таке положення, разом з тим, зумовлює і негативні риси природи краю, зокрема його маловодність та вкрай малу лісистість.

В цілому рівнинний рельєф території сприяє інтенсивному господарському освоєнню краю.

Положення Одеської області в степовій і лісостеповій ландшафтних зонах зумовило суцільне поширення чорноземних різновидів ґрунтів. В цілому чорноземні ґрунти області мають високу родючість і становлять головне природне багатство краю.

Територією Одещини протікають 225 річок, всі вони належать басейну Чорного моря. Живлення річок переважно дощове та снігове з весняною повинню. Інший характер живлення має Дністер, який бере свій початок в Карпатах. В області багато малих річок, які влітку пересихають. У зв'язку з маловодністю малих річок дуже гостро стоїть проблема їх екологічного захисту та очищення.

В заплавах Дунаю та Дністра розташовані великі прісноводні озера: Кагул, Ялпуг, Катлабуг, Китай, Кучурган, Саф'ян. В межах області розміщені 15 лиманів, що займають пониззя великих річкових долин. Найбільшими серед них є Дністровський, Тилігульський, Аджалицький (Григорівський), Великий Аджалицький, Дофінівський, Куяльницький, Хаджибейський, Сухий, Будацький, Бурнас, Алібей, Шагани, Сасик.

Морське мілководдя, що прилягає до узбережжя, називають шельфом. В межах області близько 40 тис. кв. км морського шельфу з глибинами від 0 до 180 м. Підземні води поширені на всій території області і залягають переважно на глибинах від 3 до 10 м від поверхні землі. Загальні запаси ґрунтових вод на Одещині обмежені і потребують суворого контролю щодо їх забору та використання.

Кліматичні умови

Клімат Одещини помірно-континентальний з жарким сухим літом, м'якою малосніжною нестійкою зимою. Абсолютні максимуми температур сягають +40° і більше, мінімуми – до -30° і нижче.

Головна негативна характеристика клімату Одещини щодо умов розвитку сільського господарства – це посушливість.

Серед несприятливих кліматичних явищ для Одещини характерні суховії (гарячі вітри) та пилові бурі, грози, град, посухи, на морському узбережжі – тумани.

Адміністративний поділ

До складу Одеської області станом на 01.01.2011р. входять 26 адміністративних районів, 19 міст, у тому числі 7 - обласного значення, 33 селища міського типу, 439 сільських рад, 1125 сільських населених пунктів.

У таблиці 1.2 представлена інформація про місце адміністративних районів за сферами соціально-економічного розвитку.

Екологічна ситуація

На території Одещини склалася напружена, місцями – кризова екологічна ситуація, яка в ряді випадків вже являє загрозу життєдіяльності та здоров'ю населення. В області спостерігається високий рівень захворювань та смертності, помітно вищий від середніх показників по Україні. За рівнем забруднення природного середовища область наближається до таких промислових регіонів України, як Донбас та Придніпров'я. Зокрема, Одеса входить до міст України з найбільшими викидами шкідливих речовин в атмосферне повітря, морська вода біля берегів Одеси найбільш забруднена на усьому Чорноморському узбережжі.

Актуальною для регіону залишається проблема збирання та утилізації промислових і побутових відходів.

Гострою соціальною проблемою є водопостачання сіл і міст регіону та покращення якості питної води

2.2. Природно-ресурсний потенціал

Одещина відносно бідна природними ресурсами, її частка у природно-ресурсному потенціалі України становить лише 3,7%. Разом з тим область має значні земельні ресурси, виділяється своїм рекреаційним потенціалом (клімат, море, лікувальні грязі, мінеральні джерела, рапа лиманів і моря), біологічними ресурсами моря, лиманів, великих річок, високоцінними біосферними ресурсами, представленими унікальними і своєрідними природними комплексами (плавні, коси, пересипи), екосистемами та біоценозами.

У таблиці 2.1 представлена компонентна структура природно-ресурсного потенціалу області за основними видами природних ресурсів.

Таблиця 2.1

Природно-ресурсний потенціал Одеської області

Складові потенціалу	Частка природних ресурсів, %
Мінеральні ресурси	1,8
Водні ресурси	11,1
Земельні ресурси	71,8
Рослинні ресурси	1,3
Фауністичні ресурси	0,5
Рекреаційні ресурси	13,5
Разом	100,0

Як видно з таблиці 1.1, головним природним багатством Одещини є земельні ресурси, частка яких перевищує 71% природно-ресурсного потенціалу області.

Територія земельного фонду області станом на 01.01.11р. становила 3331,3 тис. га, у т. ч.: сільськогосподарські угіддя - 2662,3 тис. га, із них рілля - 2068,6 тис. га; ліси та інші лісовкриті площі - 223,9 тис. га; забудовані землі - 128,5 тис. га; землі водного фонду - 211,8 тис. га; інші землі - 104,8 тис. га.

Частка рекреаційних та водних ресурсів у загальній оцінці природних ресурсів області становить відповідно 13,5% та 11,1%. Натомість мінерально-сировинна база області обмежена, як за видами та кількістю ресурсів, так і за їх запасами. В області практично відсутні родовища корисних копалин, які визначають сировинний напрямок розвитку економіки, в першу чергу, паливно-енергетичної, металургійної.

Головне місце серед мінеральних ресурсів займають запаси сировини для промисловості будівельних матеріалів (пісок, вапняк, глина, граніт) та підземні мінеральні води. Найбільш відома лікувальна хлоридно-натрієва мінеральна вода "Куяльник", видобуток якої ведеться в межах Одеського промвузла. Столові слабо мінералізовані води видобуваються в містах Ізмаїл, Балта, Білгород-Дністровський, смт. Красні Окни та інших.

Розвідані попередньо чи оцінені прогнозно понад 160 родовищ твердих корисних копалин (піски, суглинки, гравій, галька, граніти, вапняк, нафта, природний газ, залізна руда, фосфорити, кольорові метали, золото, кам'яне та буре вугілля, лікувальні грязі та ін.).

2.3. Особливості соціально-економічного розвитку

Одним з основних узагальнюючих показників, який характеризує економічне становище регіону, є валовий регіональний продукт (ВРП). Зміни ВРП за роками представлені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Валовий регіональний продукт

Показники	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Валовий регіональний продукт у фактичних цінах - всього, млн. грн.	24898	33116	46994	48647
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, у фактичних цінах, грн.	10379	13827	19638	20341
Валовий регіональний продукт у порівняльних цінах, у % до попереднього року	103,5	106,3	111,9	86,8

Промисловість

Одеська область історично вважається індустріальним регіоном, промисловість якого відіграє значну роль у структурі реального сектору економіки.

Сучасна структура промисловості області формується під впливом приморського положення Одещини, її високого агровиробничого потенціалу, значної концентрації наукових закладів та центрів науково-технічної інформації, висококваліфікованих кадрів.

Приморське положення та наявність потужних портів зумовили розвиток галузей, що обслуговують морський транспорт, портове господарство та рибпромисловий флот: судноремонт і суднобудування, виробництво контейнерів, канатів, холодильного устаткування, обладнання для переробки риби і морепродуктів. у портових комплексах зосереджена переробка

експортної (виробництво скрапленого аміаку та карбаміду на Одеському припортовому заводі) та імпоротної сировини (переробка нафти, джуту, чаю, цукру-сирцю).

Друга група галузей промисловості орієнтована на переробку сільськогосподарської продукції та технічне обслуговування сільськогосподарського виробництва, зокрема, постачає сільському господарству техніку, добрива, хімічні препарати. З розвиненою науково-технічною базою Одеси пов'язаний розвиток технологічних і наукоємних галузей машинобудування – верстато- і приладобудування, радіоелектроніки, засобів зв'язку та ін.

Як видно з таблиці 2.3, основними галузями, які формують структуру промислового виробництва області є харчова промисловість, машинобудування, хімічна та нафтохімічна промисловість.

Таблиця 2.3

Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за 2005-2009рр.

(у діючих цінах відповідного року)

	2006р.		2007р.		2008р.		2009р.		2010р.	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Промисловість	14231558,3	100	19085848,7	100	30662413,6	100	26469121,4	100	28480109,6	100
Добувна промисловість	13251,4	0,1	15365,8	0,1	23415,2	0,1	23529,9	0,1	16089,6	0,1
Переробна промисловість	12261424,7	86,1	16535777,6	86,6	27329586,4	89,1	22652306,5	85,6	24104655,2	84,6
з неї										
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	3581062,4	25,2	4582833,1	24,0	5226827,7	17,0	7151888,3	27,0	7472301,6	26,2
Легка промисловість	70999,8	0,5	99608,9	0,5	154019,8	0,5	152163,4	0,6	113049,3	0,4
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	39539,7	0,3	51105,0	0,3	56119,5	0,2	59554,4	0,2	53869,5	0,2
Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	218298,3	1,5	250277,1	1,3	317268,5	1,0	306342,5	1,2	255591,5	0,9
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	Інформація конфіденційна згідно до Закону України "Про державну статистику"									24,0
Хімічна та нафтохімічна промисловість	2166813,7	15,2	2627537,3	13,8	4155022,2	13,5	2816509,6	10,6	4145569,5	14,6
хімічне виробництво	1982182,7	13,9	2399344,2	12,6	3877259,2	12,6	2553763,7	9,6		

Продовження таблиці 2.3

виробництво гумових та пластмасових виробів	184631,0	1,3	228193,1	1,2	277763,0	0,9	262745,9	1,0		
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	559135,5	3,9	856313,6	4,5	954051,7	3,1	465980,4	1,8	418348,7	1,5
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	1312778,1	9,2	1610673,4	8,4	1708493,6	5,6	1669599,5	6,3	2086569,3	7,3
Машинобудування	4129203,3	29,0	6188952,2	32,4	7044203,0	23,0	2967490,7	11,2	2606793,3	9,2
Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води	1956882,2	13,8	2534705,3	13,3	3309412,0	10,8	3793285,0	14	4349364,8	15,3

Харчова промисловість представлена плодовоовочеконсервною, виноробною, олійно-жировою, цукровою, чайною, борошно-круп'яною промисловістю, виробництвом харчових концентратів, а також м'ясною, молочноконсервною, лікєро-горілчаною, тютюновою, безалкогольних напоїв, кондитерською галузями.

Значний обсяг випуску продукції забезпечується підприємствами олійно-жирової, консервної та виноробної галузей.

Нарощується випуск виноградного вина, мінеральних негазованих вод, коньяку, макаронних виробів, жирних сирів, нерафінованої соняшникової олії, солоних оселедців, фруктових та овочевих соків, рибних консервів.

Машинобудівний комплекс Одеської області значною мірою зберігає обслуговуючий характер. Переважають металоємні галузі та виробництва з невисокою наукоємністю, з відносно низькими технологіями, які виробляють машини та устаткування для морського флоту та портового господарства, тракторні плуги, ковальсько-пресове обладнання, підйомно-транспортне устаткування, технологічні лінії та машини для харчової промисловості.

Разом з тим зростають сучасні галузі машинобудування з низькою матеріалоємністю та високою наукоємністю: виробництво металорізальних верстатів; приладобудування та інструментальне виробництво, випуск поліграфічних машин, складного хіміко-технологічного обладнання, електротехніка та електроніка.

Провідною галуззю машинобудівного комплексу є верстатобудування. Галузь представлена підприємствами з виробництва металорізальних верстатів та ковальсько-пресового устаткування, оснастки для верстатів та їх ремонту.

Традиційними для Одещини є судноремонт та суднобудування.

Основні види продукції хімічної та нафтохімічної промисловості: аміак синтетичний, мінеральні азотні добрива, гази промислові, мідь сірчанокисла, засоби миючі, лакофарбові матеріали, препарати лікарські, хімічні реактиви, вироби з пластичних мас.

Легка промисловість області представлена 20 підприємствами. Серед напрямків розвитку легкої промисловості – розширення асортименту та освоєння нових видів товарів швейно-трикотажної промисловості із застосуванням новітніх технологій, виробництво спеціального робочого одягу та взуття з підвищенням конкурентоспроможності та якості продукції вітчизняних виробників.

Підприємствами будівельних матеріалів виготовляється цегла керамічна та силікатна, цемент, залізобетонні вироби та конструкції, товарний бетон, бетонні суміші та використовуються місцеві сировинні ресурси для забезпечення житлового будівництва в регіоні та для суміжних галузей реального сектору.

Промисловість в межах області розмішена дуже нерівномірно. Більше двох третин промислового виробництва сконцентровано в Одесі. Серед інших промислових міст – Іллічівськ, Южний, Ізмаїл, Рені, Кілія, Котовськ, Балта. Білгород-Дністровський.

Приріст обсягів промислового виробництва у 2010 році в порівнянні з минулим роком становив 2,8%.

Значно вищу позитивну динаміку нарощування обсягів виробництва, ніж по Україні, забезпечено на підприємствах хімічної та нафтохімічної промисловості – приріст на 31,7% (по Україні – 21,5%), з виробництва харчових продуктів та напоїв – приріст на 14,7% (по Україні – 2,9%), легкої промисловості – приріст на 9,6% (по Україні – 7,8%), будівельної промисловості – приріст на 4,3%.

Сільське господарство

Сільське господарство – один з найважливіших секторів економіки регіону. Сільськогосподарські підприємства і господарства населення займаються рослинництвом, тваринництвом і власною переробкою сільськогосподарської продукції.

Обсяги продукції сільського господарства за 2010 рік в порівняльних цінах проти 2009 року збільшилися на 8,7%. По темпах приросту виробництва продукції сільського господарства за підсумками 2010 року область зайняла I місце в Україні.

Рослинництво. За 2010 рік обсяг виробництва продукції рослинництва порівняно з 2009 роком збільшився на 11,0%. Основні показники галузі рослинництва представлені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Основні показники рослинництва

Культури	2009 р.		2010 р.		Відхилення	
	Валовий збір, тис. тонн	Урожайність, ц/га	Валовий збір, тис. тонн	Урожайність, ц/га	Валовий збір, %	Урожайність, ц/га
Зернові та зернобобові всього: у тому числі:	2838,6	24,0	2927,4	25,5	+3,1	+1,5
Пшениця	1194,0	26,4	1316,8	28,3	+10,3	+1,9
Ячмінь	1260,9	23,3	1040,8	21,5	-17,5	-1,8
Кукурудза на зерно	234,6	27,3	410,4	41,0	+74,9	+13,7
Ріпак	200,9	14,7	270,8	15,4	+34,8	+0,7
Овес	6,9	12,7	9,1	15,3	+32,3	+2,6
Просо	4,1	9,8	8,9	14,1	в 2,2р.	+4,3
Гречка	0,7	4,8	1,7	10,3	в 2,4р.	+5,5
Рис	12,0	43,0	14,0	44,0	+16,5	+1,0
Соняшник	230,7	10,5	327,9	14,4	+42,1	+3,9
Виноград	206,1	68,0	175,0	62,8	-15,1	-5,2
Овочі	482,6	163,0	473,4	158,0	-1,9	-5

Провідними галузями рослинництва в області є зернове господарство, вирощування технічних культур – соняшнику (повсюдно) та цукрового буряку (у північних районах), овочеводство, виноградарство та садівництво.

У 2010 році зібрано 2,9 млн. тонн зерна (II місце в Україні), урожайність складала 25,5 ц/га.

Під урожай 2011 року в усіх категоріях господарств посіяно озимих культур на площі 934,3 тис. га (на 14,4% більше, ніж у минулому році), у тому числі зернових культур на площі 742,5 тис. га, з них – 455,8 тис. га пшениці, 284,7 тис. га ячменю, 1,9 тис. га жита та 187,9 тис. га озимого ріпаку на зерно.

Серед галузей *тваринництва* найбільш розвинені скотарство, свинарство, птахівництво, вівчарство. За 2010 рік обсяг виробництва тваринницької продукції збільшився на 3,1%, в тому числі у сільськогосподарських підприємствах зменшився на 4,1%, в господарствах населення збільшився на 5,0%. Основні показники тваринництва представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Основні показники тваринництва

Чисельність поголів'я	На 1 січня 2010 р.	На 1 січня 2011 р.	Відхилення , %
В усіх категоріях господарств			
Великої рогатої худоби, тис. голів	187,8	182,7	-2,7
у тому числі: корів	105,4	103,5	-1,8
Свиней, тис. голів	359,1	377,4	+5,1
Овець та кіз, тис. голів	415,6	405,7	-2,4
Птиці, млн. голів	5433,6	5530,2	+1,8
У сільськогосподарських підприємствах			
Великої рогатої худоби, тис. голів	44,1	39,7	-10,0
у тому числі корів	17,8	16,5	-7,5
Свиней, тис. голів	123,6	124,7	+0,8
Овець та кіз, тис. голів	79,3	73,1	-7,7
Птиці, млн. голів	1076,1	1178,1	+9,5

Транспорт

Одеський регіон виділяється надзвичайно сприятливим транспортно-географічним положенням, що зумовило провідну роль транспорту у його розвитку. І на даний час транспортний комплекс виступає головним сектором

господарства Одещини, з пріоритетним розвитком якого пов'язують економічне зростання і регіону, і всієї країни.

Потужний міжгалузевий транспортний комплекс Одещини представлений усіма видами транспорту – залізничним, автомобільним, водним (морським і річковим), трубопровідним, авіаційним, електричним (зв'язок).

Зміни обсягів перевезень вантажів та пасажирів представлені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Обсяги перевезень за видами транспорту

Показники	2009 рік	2010 рік
Обсяг вантажних перевезень усіма видами транспорту – всього, тис. тонн	31172,7	35701,3
з них:		
- залізничним транспортом	22811,0	27940,0
- автомобільним транспортом	5583,9	4380,0
- водним транспортом	2777,8	3831,3
Обсяг пасажирських перевезень усіма видами транспорту - всього, тис. осіб	3510003,3	314900,3
з них:		
- залізничним транспортом	32707,0	33704,0
- автомобільним транспортом	214918,7	194100,6

Залізничний транспорт. Залізничний транспортний комплекс включає Одеське відділення Укрзалізниці та Одеське підприємство залізничного транспорту. Довжина Одеської залізниці складає 18% від довжини залізниць України.

Експлуатаційна довжина залізниці складає 4001,8 км (у т.ч. Одеська область - 1067,5 км), розгорнена довжина головних колій - 5279,6 км. До залізниці примикає 1011 під'їзних колій промислових підприємств довжиною 2024,4 км, у тому числі, 474, що знаходяться на балансі залізниці, довжиною 478,7 км. Близько 43% експлуатаційної довжини Одеської магістралі - електрифіковані лінії, 73% експлуатаційної довжини залізниці (2934,1 км) - обладнані автоблокуванням, 91% станцій обладнані електричною централізацією, на всьому полігоні залізниці діє поїзний радіозв'язок.

Залізниця обслуговує більше 4,6 тис. клієнтів, зокрема: хімічні, верстатобудівні, суднобудівельні, судоремонтні та енергетичні підприємства,

---

порти, переправи, підприємства легкої, швацької, харчової промисловості, підприємства по виробництву будматеріалів та інше.

Залізничний транспорт виконує майже третину загальних перевезень (відправлень) вантажів у регіоні, а його частка у середньому вантажообігу домінуюча (86%). За 2010 рік Одеською залізницею перевезено 27,9 млн. тонн вантажів, та 33704,0 тис. пасажирів, що більше відповідно на 22% та 3,0% минулого року. Вантажообіг склав 54004,9 млн. т. км, що на 5,4% більше за відповідні показники 2009 року. Пасажирообіг залізничного транспорту у 2010 році у порівнянні з аналогічним періодом 2009 року збільшився на 6,1% та становив 7604,0 млн. пас. км.

Серед вантажів, що їх перевозять залізницями, переважають зерно, нафта і нафтопродукти, хімічні вантажі, мінеральні добрива, вугілля, цемент.

Автомобільний транспорт обслуговує значну частину перевезень вантажів та пасажирів. Переважають міські й приміські перевезення, частка яких перевищує 90% загальних обсягів роботи автотранспорту.

Мережа автомобільних шляхів загального користування в області становить 8287 км, у тому числі державного значення 776,5 км. Тверде покриття мають 8061,2 км (97,35%) доріг. Забезпеченість автомобільними дорогами на 1000 кв. м становить 248,8 км, при середньому рівні по Україні – 281 км. Протяжність доріг на 1000 чоловік населення в області становить 3,47 км, при середньому показнику по Україні – 3,36 км.

До складу пасажирської автомобільної системи області входять 265 суб'єктів підприємницької діяльності, у тому числі 94 юридичних осіб та 171 приватних підприємств. Щоденно на внутрішньо-обласні маршрути для перевезення пасажирів області виходять понад 2000 автобусів, якими користується понад 300 тисяч мешканців Одеської області.

В Одеській області налічується 1125 сільських населених пунктів. Регулярним автобусним сполученням з районним центром охоплено 964 населених пункти що складає 89% від загальної чисельності.

На території Одеської області працюють 851 постійних автобусних маршрутів загального користування, з них 503 приміських та 348 міжміських автобусних маршрутів.

Водний транспорт. Морегосподарський комплекс області представлений морськими торговельними портами: Одеський, Іллічівський, Ізмаїльський, Южний, Білгород-Дністровський, Ренійський, Усть-Дунайський; а також приватним Іллічівським морським рибним портом.

Морський та річковий транспорт представляють судноплавні компанії: ВАТ "Українське Дунайське пароплавство", ЗАТ "Судноплавна компанія "Укрферрі".

Обсяги переробки вантажів у морських торговельних портах представлені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Обсяг переробки вантажів у морських торговельних портах

(тис. тонн)

Показники	2009 р.	2010 р.
Обсяг переробки вантажів - всього	93009,3	83984,0
ДП "Одеський морський торговельний порт"	28007,1	24700,5
ДП "Іллічівський морський торговельний порт"	16287,0	15053,5
ДП Морський торговельний порт "Южний"	17838,4	18220,6
ДП "Ізмаїльський морський торговельний порт"	5205,7	6633,1
ДП "Ренійський морський торговельний порт"	1912,7	1587,2
ДП "Білгород-Дністровський морський торговельний порт"	880,2	1049,5

Порти мають відповідну інфраструктуру для здійснення вантажних операцій із переробки сухих та наливних вантажів, перевезення пасажирів та виконання допоміжних функцій: бункерівка, відстій транспортних, спеціалізованих і службово-допоміжних суден.

Потужність портів Одеської області у 2010 році становила 65% від загальної потужності портів держави. Найбільші порти Одеської області – Одеський, Іллічівський, Южний.

Одеський морський торговельний порт має глибини причалів до 13,0 метрів. Загальна довжина 54 причалів порту складає 9 км. Вантажні роботи здійснюються на 7 перевантажувальних комплексах, нафтовому та контейнерному терміналах.

Потужності Іллічівського морського торговельного порту дозволяють переробляти більше 32 млн. тонн вантажів на рік, що забезпечується роботою 6 вантажно-розвантажувальних терміналів. Порт має 28 причалів загальною довжиною причального фронту 5,5 км і приймає судна з осадкою до 13,0 метрів. Останнім часом швидкими темпами зростають контейнерні перевезення через Іллічівський порт.

Державне підприємство "Морський торговельний порт "Южний" розташований в акваторії Малого Аджаликського лиману в північно-західній частині Чорного моря. Порт має 11 причалів загальною довжиною 2357 метрів і приймає судна з осадкою до 14 метрів.

Білгород-Дністровський морський торговельний порт має 9 вантажних причалів довжиною 1,2 км. Порт приймає судна з осадкою до 6,8 метрів.

Дунайські порти: Ізмаїльський, Ренійський та Усть-Дунайський разом мають 63 причали довжиною майже 14 км та можуть приймати судна з осадкою до 6 метрів. Перспективи дунайських портів пов'язані з доведенням до проектних глибин суднового ходу р. Дунай – Чорне море.

Авіаційний транспорт. Авіаційний комплекс Одеської області представлений авіакомпаніями: ВАТ "Одеські авіалінії" та приватними компаніями "Південні авіалінії", Міжнародним аеропортом "Одеса" та аеродромом "Лиманське".

На Одеському ринку авіаційних перевезень працюють закордонні авіалінії ("Трансаеро", "Пулково" - Росія, "LOT - Польща", "Вірменські авіалінії", "Austrian Airlines" – Австрія, "ELAL" – Ізраїль, "Turkish Airlines" – Туреччина), українські авіакомпанії із часткою іноземного капіталу ("Аеросвіт" - та "Міжнародні авіалінії України").

Трубопровідний транспорт. Територією області проходять:

- газопроводи Шебелинка – Дніпропетровськ – Одеса та Єлець – Ананьїв– Богородчани (міжнародний транзит) з відгалуженням на Тарутині і далі Румунію та інші балканські країни;
- нафтопровід Кременчук – Снігірівка – Одеса;
- продуктопровід (аміакопровід) Тольятті – Горлівка – Южний.

Будівельний комплекс

Будівельний комплекс області має розвинену мережу підрядних організацій, і нараховує на початок 2011 року 340 великих, середніх та вагомих за обсягами будівельних організацій різних форм власності, у яких працює понад 15 тис. фахівців будівельної галузі.

У 2010 році будівельними підприємствами, що працювали за будівельними контрактами, виконано робіт на суму 2510,8 млн. грн., що у порівнянних цінах становить 94,3% від обсягів будівництва у 2009 році. За обсягами виконаних будівельних робіт власними силами Одещина традиційно знаходиться у першій десятці серед усіх областей України. За цим показником у 2010 році Одеська область посіла 5 місце, за темпами зростання – 9 місце.

Зменшення активізації інвестиційної діяльності, що спостерігається в області протягом 2008-2010 років, є індикатором негативного впливу фінансової кризи не тільки на будівельний комплекс області, а і у цілому на економіку регіону. Основним фактором падіння інвестицій є зменшення або повна відсутність кредитування будівельних підприємств.

Протягом 2010 року за рахунок усіх джерел фінансування по області введено в експлуатацію об'єкти соціальної сфери:

- житлові будинки загальною площею 639,8 тис. кв. метрів, що на 19% перевищує обсяги 2009 року;
- підвідний газопровід-відвід Червона Гірка, Кам'янка, Секретарівка Біляївського району Одеської області - 25 об'єктів (капітальний ремонт) на загальну суму 17,8 млн. гривень;

Протягом 2010 року завершено будівництво та введено в експлуатацію ряд об'єктів та потужностей, серед яких, магістральні газопроводи протяжністю - 43,3 км, місцеві газопроводи - 20,0 км, місцеві водопроводи протяжністю 0,1 км.

Туризм

Особливість економіко-географічного розташування області, сприятливі природно-кліматичні умови, тепле море, різноманітні природні лікувальні ресурси, наявність піщаних пляжів, розвинута мережа водних, залізничних та

автомобільних магістралей обумовлюють розвиток в області сфери туризму і рекреації. Одеський регіон вважається одним із провідних туристично-рекреаційних центрів України, який охоплює значну територію від гирла Дунаю до низин Дніпра.

Одеська область має потужний потенціал для розвитку та просування на внутрішньому і міжнародному ринках туристичних послуг, зокрема таких видів туризму, як туристично-рекреаційний (258 готельних господарств та кемпінгів), лікувально-оздоровчий (763 санаторно-оздоровчих установ, із яких 651 база відпочинку, 43 санаторно-профілактичних заклади та 69 дитячих оздоровчих об'єктів) та круїзний і яхтовий.

На території області діє вісім морських портів, із яких два порти (Одеський та Ізмаїльський) і два портопункти (м.м. Вилкове, Кілія) мають відповідну інфраструктуру та спроможні приймати пасажирські круїзні судна.

У 2010 році в Одеський порт здійснено 72 суднозаходи іноземними морськими круїзними суднами та 60 - суднами типу "ріка-море". Загальна кількість обслугованих круїзних туристів становила 115,0 тис. осіб, що на 19% більше, ніж у минулому 2009 році.

Успішно функціонують курортно-рекреаційні зони "Сергіївка" і "Кароліно-Бугаз-Затока".

Протягом року послуги в туристично-рекреаційній та санаторно-курортній галузі області надавали 1021 заклад розміщення, санаторно-курортних та інших закладів для короткотермінового перебування туристів і відпочиваючих та 326 суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії на тулоператорську, турагентську діяльність.

Сфера послуг

Охорона здоров'я. Медичну допомогу населенню Одеської області надають 1013 закладів охорони здоров'я, 942 з яких, утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Стаціонарну допомогу населенню області протягом 2010 року забезпечували 25 міських лікарень для дорослих та 6 - для дітей, 6 пологових будинків, 33 дільничні лікарні, 25 центральних районних та 3 районні лікарні. Амбулаторно обслуговували населення 40 жіночих

консультацій, 14 стоматологічних поліклінік, 181 самостійний поліклінічний заклад, серед яких 159 лікарських амбулаторій, в тому числі 145 розташовані в сільській місцевості, 16 диспансерів, та 563 фельдшерсько-акушерських пунктів. Спеціалізовану медичну допомогу третинного рівня в регіоні продовжують надавати 35 закладів охорони здоров'я обласного підпорядкування.

Для забезпечення населення лікарськими засобами та приладами медичного призначення в області функціонує 481 аптека, 11 з них - входять до складу лікувально-профілактичних закладів.

Забезпеченість населення регіону ліжками становить 84 од. на 10 тисяч жителів.

Освіта. На території Одеської області знаходяться 56 вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. Статус національного мають 9 вищих навчальних закладів. До сектору державної власності входить 39 ВНЗ (20 - I-II рівнів акредитації; 19- III-IV рівнів акредитації), до комунального - 9 ВНЗ тільки I-II рівнів акредитації; до приватного - 8 ВНЗ (5 - I-II рівнів акредитації та 3 - III - IV рівнів акредитації). Контингент студентів становить 135,8 тис. осіб (денна форма навчання - 87,3 тис. осіб). У коледжах, технікумах, училищах навчається 28,4 тис. студентів (денна - 22,6 тис. студентів) та 107,4 тис. студентів - у ВНЗ III - IV рівнів акредитації державної форми власності (денна - 64,6 тис. студентів).

Систему закладів загальної середньої освіти складають 933 загальноосвітні навчальні заклади усіх форм власності, у тому числі 29 - недержавної (приватної) форми власності та 2 заклади - державної форми власності. Серед них: 68 - загальноосвітні школи I ступеня, 166 - загальноосвітні школи I-II ступенів, 1 - II-III ступенів, 450 - загальноосвітні школи I-III ступенів, 11 гімназій, 10 ліцеїв, 204 - навчально-виховних комплексів, 23 спеціальні школи-інтернати. Контингент учнів становить 230,1 тис. осіб. Із загальної кількості шкіл - 648 (74%) в т.ч. здійснюють навчання українською мовою.

Мережа дошкільних навчальних закладів області нараховує 764 установи, в яких навчається 67,1 тис. дітей, у тому числі: 705 - комунальної форми

власності, 20 - державної, 39 - приватної. Системою дошкільної освіти охоплено 59% дітей дошкільного віку (місто - 80%, село - 54%). В області функціонує 8 спеціальних та 3 санаторних дошкільних навчальних заклади, де виховується та лікується 3266 дитини з різними вадами фізичного та розумового розвитку, 115 окремих груп комплексуючого типу.

В області налічується 44 інтернатних закладів, у тому числі 2 дитячих будинки для дітей – сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, 13 загальноосвітніх шкіл-інтернатів, 3 загальноосвітні санаторні школи-інтернати; 23 спеціальних інтернатських заклади для дітей з вадами розумового та фізичного розвитку, 1 – загальноосвітня школа соціальної реабілітації, 2 – навчально-виховних комплекси.

В системі професійно-технічної освіти області функціонує 32 професійно-технічні навчальні заклади, 5 філій, 7 ПТНЗ, які знаходяться у складі вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та 3 навчальних центри при установах виконання покарань. Контингент учнів професійно-технічних навчальних закладів становить 17,8 тис. осіб.

Культура. Мережу закладів культури і мистецтв Одеської області складають 1716 установ, з них: 1- Одеський національний академічний театр опери та балету, 1 - Одеський національний філармонічний оркестр; 22 – обласного підпорядкування: 6 театральних-видовищних підприємств, 3 обласні бібліотеки, 4 центри національних культур, 6 музеїв, 3 навчальні заклади культури і мистецтв; 1692 – міські та районні: 863 бібліотеки, 742 клубних заклади, 68 шкіл естетичного виховання, 19 районних та історико-краєзнавчих музеїв. Населення області обслуговують Національна ордена Дружби народів наукова бібліотека ім. М. Горького, 1730 бібліотек усіх систем та відомств, з них: 902 - публічних, спеціалізованих і спеціальних бібліотек незалежно, від підпорядкування, 3 - обласних, 734 - загальноосвітніх навчальних заклади, 66 - професійно-технічних, технікумів, коледжів та 25 - вищих.

В області функціонують 8 музеїв, 12 парків культури та відпочинку, зоопарк в м. Одеса, Одеський державний цирк, Дунайський біосферний заповідник Національної академії наук України.

В області діють 68 початкових спеціалізованих шкіл естетичного виховання (21 – в м. Одеса, 47 – в області), із них: музичних шкіл – 47, художніх шкіл – 5, шкіл мистецтв – 13, 1 школа духових інструментів, 1 хореографічна школа та 1 школа хорового мистецтва.

Крім того, в м. Одеса функціонує середня спеціальна музична школа-інтернат ім. проф. П.С. Столярського (415 учнів). Початковою мистецькою освітою охоплено у районних центрах, містах обласного підпорядкування 9,7 тис. учнів, у м. Одеса – 7,8 тис. учнів.

Торгівля

На території області функціонують 3476 об'єктів роздрібної торгівлі загальною площею 464892 кв. км. (у тому числі магазини – 2426, кіоски – 1066). Підприємств ресторанного господарства нараховується 1090 одиниць на 67639 місць. В області функціонує 77 універсамів і супермаркетів загальною площею 76788 кв. м. та 10 гіпермаркетів площею 79408 кв. м. обслуговування в яких відповідає світовим стандартам.

Протягом 2010 року в мережі роздрібної торгівлі області відкрито майже 500 стаціонарних об'єктів та понад 200 – сезонних.

Зовнішньоекономічні зв'язки

У 2010 році обсяги експорту товарів та послуг досягли 2834,1 млн. дол. США, імпорту – 4681,1 млн. дол. і збільшилися проти 2009 року відповідно на 5,4% та 28,4%. Сальдо зовнішньої торгівлі негативне – 1847,0 млн. дол. США. При цьому, частка товарів в експорті становила 59,4%, послуг – 40,6%, в імпорті – 95,7% та 4,3% відповідно.

У порівнянні з 2009 роком зросли обсяги експорту як до країн СНД на 21,8%, так і до країн "далекого зарубіжжя" – на 15,0%. Питома вага обсягів експорту до країн Співдружності склала 23,4% проти 22,4% у попередньому році, до країн "далекого зарубіжжя" – відповідно 76,6% проти 77,6%.

Інвестиційна діяльність

На 1 січня 2011 року сума прямих іноземних інвестицій з країн світу до області, включаючи позичковий капітал, становила 1372,8 млн. дол. США; з них: 1124,9 млн. дол. США – капітал нерезидентів, спрямований до статутних фондів підприємств області (обсяг якого збільшився на 8,0% у порівнянні з даними на 1 січня 2010 року). У регіоні інвестовано 1206 підприємств, прямі іноземні інвестиції надійшли з 76 країн світу.

Обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу населення регіону на 1 січня 2011 року становив 472,9 дол. США.

Серед країн світу лідерами прямого іноземного інвестування в економіку області були: Кіпр (22,2% від загального обсягу прямих інвестицій), далі йдуть капіталовкладення зі Сполученого Королівства (16,4%), Нідерландів (13,6%), США (7,4%), Німеччини та Франції по (4,6%). На ці країни припало 68,8% загального обсягу прямих інвестицій.

Структура прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності представлена на рис 2.1.

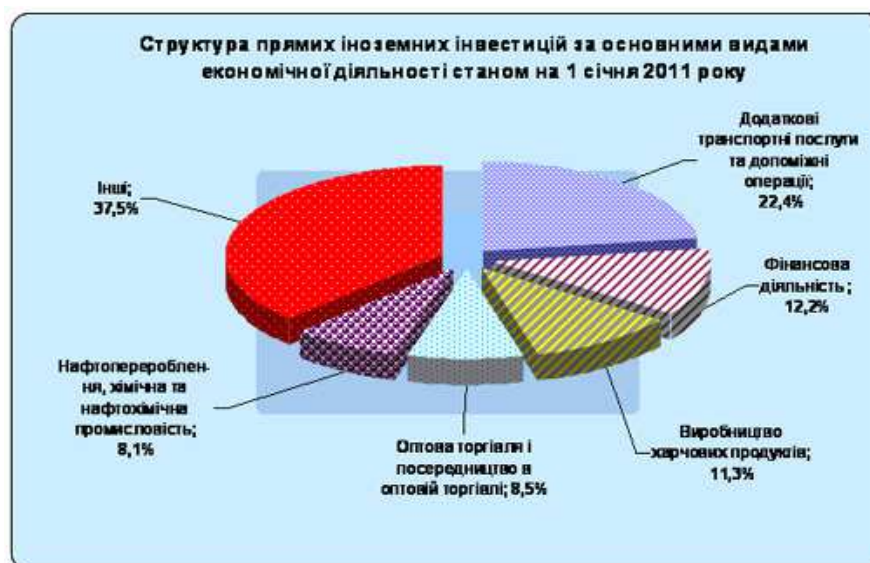

Рис. 2.1. Прямі іноземні інвестиції за видами економічної діяльності.

Пріоритетними для інвестування були підприємства області таких видів економічної діяльності: додаткові транспортні послуги, фінансова діяльність, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів,

---

оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі, операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, виробництво продуктів харчування та хімічна промисловість.

Портфельні інвестиції станом на 1 січня 2011р. одержані 72 підприємствами на суму 21,5 млн. дол. США. Значні обсяги інвестицій вкладені нерезидентами з: Кіпру (50,0% від загального обсягу портфельних інвестицій), Монако (12,6%), Гібралтару (7,9%), Панами (4,9%), Сполученого Королівства (4,5%), Німеччини (3,6%).

Внески підприємств регіону в економіку країн світу на 1 січня 2011 року склали 36,3 млн. дол. США. Найбільші вкладення спрямовані в економіку Латвії (47,2% від загального обсягу прямих інвестицій з області), Іспанії (38,1%), В'єтнаму (9,2%).

Вільні економічні зони

На території Одеської області функціонують дві спеціальні (вільні) економічні зони СЕЗ «Рені» і СЕЗ «Порто-франко». Вигідне транспортно-географічне розташування Одеського та Ренійського морських портів сприяли запровадженню спеціального режиму інвестиційної діяльності.

Станом на 1 січня 2011 року в СЕЗ «Рені» залучено інвестицій на суму – 11620,5 тис. дол. США (у т.ч. у 2009 році – 166,4 тис. дол. США), з яких іноземні – 6670,5 тис. дол. США. У СЕЗ «Порто-франко» залучено інвестицій на суму 46932,4 тис. дол. США (за 2009 рік – 4984,2 тис. дол. США).

Реалізація інвестиційних проектів забезпечила протягом 2000-2010 років в спеціальних економічних зонах створення 495 та збереження 246 робочих місць, у тому числі відповідно в СЕЗ «Рені» 196 та 27 робочих місць, «Порто-франко» – 299 та 219 робочих місць.

Банківська система області

На території Одеської області діє 59 банківських установ, у тому числі 9 банків-юридичних осіб і 50 філій, а також 1 265 безбалансових відділень.

Протягом 2010 року кількість балансових філій скоротилась на 8, а кількість безбалансових відділень зросла на 85.

Сумарний прибуток банківських установ Одеської області за 2010 рік становив 894,0 млн. грн., що на 5,6% більше, ніж за минулий рік. Збитково спрацювали 11 філій банківських установ на загальну суму 582,4 млн. грн., що на 28,1% менше, ніж у 2009 році.

Активи банківських установ області станом на 01.01.2011 року дорівнювали 52,8 млрд. грн. та порівняно з початком 2010 року зменшилися на 6,1%.

Розмір кредитного портфеля по області на 01.01.2011 склав 40,4 млрд. грн., та збільшився порівняно з минулим роком на 1,2%. Структура кредитного портфеля за суб'єктами господарювання розподілилася, як це видно з рис. 1.3, наступним чином: торгівля – 6,3 млрд. грн. (або 29,9%), промисловість – 5,1 млрд. грн. (24,2%), будівництво – 3,3 млрд. грн. (15,8%), транспорт – 1,9 млрд. грн. (9,1%), сільське господарство – 0,7 млрд. грн. (3,1%), інші галузі – 3,7 млрд. грн. (17,9%).

Загальна сума кредитів, наданих банківськими установами клієнтам Одеської області склала 29,1 млрд. грн., та порівняно з минулим роком збільшилась у 2,0 рази. Сума кредитів, наданих суб'єктам господарювання збільшилась на 55,8% та становила 20,3 млрд. грн. Протягом року відбувалося підвищення ділової активності суб'єктів господарювання, що відповідним чином вплинуло на зростання ресурсної бази банків.

Фінансово-бюджетна ситуація

За 2010 рік до державного та місцевих бюджетів області надійшло 18 096,6 млн. грн. Порівняно з минулим роком надходження збільшились на 4 630,5 млн. грн. або на 34,4 %.

Питома вага місцевих бюджетів складає 22,8%, державного 77,2%. При цьому має місце зменшення питомої ваги місцевих бюджетів на 3,5 %, порівняно до 2009 року, за рахунок суттєвого збільшення обсягів надходжень державного бюджету.

До державного бюджету за 2010 рік надійшло 13 972,9 млн. грн. Порівняно з 2009 роком надходження зросли на 4 049,8 млн. грн., або на 40,8%.

Податкових платежів отримано 4 237,8 млн. грн., у порівнянні з 2009 роком більше на 19,0%. Митних надходжень фактично надійшло 8 032,6 млн. грн. (більше на 45,2%).

Доходи місцевих бюджетів порівняно з 2009 роком збільшились на 580,7 млн. грн., або на 16,4%.

Політична ситуація

В Одеській області зареєстровані обласні осередки 164 політичних партій, 1746 районних осередків та 456 міських (міст обласного значення, крім Одеси) осередків політичних партій; 1490 громадських організацій з обласним статусом, в районах області – 1289, в містах обласного значення (крім Одеси) – 649 громадських організацій.

2.4. Рівень життя населення та ділова активність

Економічно активне населення Одеської області у 2009 році склало 1115,5 тис. осіб, у тому числі в працездатному віці 1026,1 тис. осіб., серед них чисельність зайнятих - 1040,2 тис. осіб., безробітних - 75,3 тис. осіб, економічно неактивні -714,1 тис. осіб, серед яких у працездатному віці - 459,2 тис. осіб. Чисельність зайнятого населення в області зростала в період до 2008р., а потім почала знижуватися, що очевидно пов'язано з наслідками світової економічної кризи. Проте, на тлі загального зростання показника зайнятості спостерігається тенденція зниження зайнятості за видами економічної діяльності (див табл.2.8). Так, найбільша зайнятість населення спостерігається у діяльності готелів і ресторанів - в 2009р. - 271,8 тис. осіб, в сільському господарстві -149,6 тис. осіб., в транспорті і зв'язку - 114,7 тис. осіб, потім у промисловості та освіті - 98,4тис.осіб, 96,3 тис. осіб. відповідно.

Таблиця 2.8

Кількість зайнятого населення за видами економічної діяльності

(тис. осіб)

	2006р.	2007р.	2008р.	2009р.
Кількість зайнятих - всього	1039,2	1059,7	1067,2	1040,2
Сільське господарство, ремесло, лісове господарство	195,7	190,4	181,4	149,6
Промисловість	108,4	108,6	105,9	98,4
Діяльність готелів, ресторанів	230,1	234,2	250,7	271,8
Будівництво	42,4	48,8	49,6	43,9
Транспорт і зв'язок	120,1	121,3	122,4	114,7
Освіта	90,6	92,2	94,7	96,3
Фінансова діяльність	15,6	19,2	20,3	18,6

Рівень безробіття у віці 15-70 років в Одеській області за методологією МОП становить 6,8%. Серед основних причин безробіття це вивільнення з економічних причин - 53,3 тис. осіб та вивільнення за власним бажанням - 18,2 тис. осіб.

Вивільнення працівників у період до 2009р. зменшувалося, а у 2009 р. різко збільшилося і склало - 5215 осіб. Найбільша кількість вивільнених у промисловості – 1759 осіб, транспорті та зв'язку - 902 осіб. Така ж тенденція зберігається і в працевлаштуванні незайнятих громадян. До 2008 року. спостерігалася тенденція до збільшення працевлаштування, а з 2008 р. цей показник почав знижуватися і у 2009р. склав 21305 осіб.

Таким чином, ринок праці Одеської області характеризується тенденцією зниження показника попиту на робочу силу, що в свою чергу призводить до зниження показника працевлаштування.

Зростання доходів населення та підвищення рівня його добробуту є найбільш широким показником економічного розвитку країни. Доходи населення в Одеській області у 2009р. склали 42181 млн. грн., і зросли порівняно з минулим роком на 7,1%.

Таблиця 2.9

Доходи населення у 2009 році

Види доходів населення	Значення, млн. грн.	Питома вага, %
Заробітна плата	16706	41,9
Прибуток та змішаний дохід	6189	15,5
Соціальні допомоги та інші трансферти	15491	38,9
з них соціальні допомоги	8011	20,1
Інші доходи	1485	3,7
Доходи – всього	39871	100,0

Головним джерелом доходу та підвищення добробуту населення є заробітна плата. У структурі доходів вона становить 41,9%. У період з 2008р. середньомісячна заробітна плата працівників постійно зростає, і в 2009р. становила 1787грн. При цьому 19% найнятих працівників отримують щомісячно до 1000 грн., 31,2% працівників отримують від 1000грн. до 2000грн., 39,1% отримують більше 2000грн., 10,7% працівників отримують заробітну плату в межах мінімальної заробітної плати.

Найбільшу середньомісячну заробітну плату в 2009р. отримали працівники, що пов'язані з наданням транспортних послуг – 3284грн., у сфері транспорту і зв'язку-2847грн., у сфері фінансової діяльності – 2925грн., в органах державного управління - 2399грн., найменшу –у рибальстві – 672грн. і сільському господарстві – 939грн.

Незважаючи на те, що номінальна заробітна плата має тенденцію до зростання, її рівень залишається досить низьким, і в деяких видах економічної діяльності не досягає прожиткового мінімуму.

РОЗДІЛ 3.

SWOT-АНАЛІЗ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ТА ОБМЕЖЕНЬ ПЕРСПЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Конкурентні переваги та обмеження перспективного розвитку Одеської області виявлені на основі діагнозу стартових умов регіонального розвитку шляхом SWOT-аналізу. Характеристика сильних та слабких сторін регіону, зовнішніх можливостей та загроз для його розвитку представлена у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

SWOT-аналіз Одеської області

Сильні сторони (внутрішні переваги)	Слабкі сторони (внутрішні недоліки)
1. Географічне положення та природно-ресурсний потенціал	
Вигідне географічне розташування Значна територія Приморське та прикордонне розташування Значна протяжність берегової лінії Розташування на перехресті міжнародних транспортних магістралей Наявність судноплавних річок Сприятливий для господарського освоєння краю рівнинний рельєф Значні земельні ресурси, висока родючість чорноземів Значний оздоровчо-рекреаційний потенціал (море, лікуванні грязі, мінеральні джерела, рапа лиманів) Забезпеченість біологічними та біосферними ресурсами	Некомпактна територія області (значна протяжність з півночі на південь) Несприятливі кліматичні умови – зона ризикованого землеробства (посушливість клімату, суховії, пилові бурі, тумани – на морському узбережжі) Маловодість Мала лісистість Обмеженість мінерально-сировинної бази

2. Економічний потенціал	
<p>Потужний промисловий потенціал</p> <p>Зростання кількості галузей промисловості з високим рівнем наукоємності виробництва</p> <p>Високий агропромисловий потенціал</p> <p>Потужний міжгалузевий транспортний комплекс</p> <p>Розгалуженість транспортної системи</p> <p>Розвинутий морегосподарський комплекс (8 морських портів)</p> <p>Розвинутий ринок туристичних послуг</p> <p>Наявність спеціальних економічних зон</p> <p>Активний розвиток фінансово-кредитної системи</p>	<p>Нерівномірність розміщення промислових об'єктів</p> <p>Висока зношеність основних засобів</p> <p>Низька частка підприємств, що впроваджують інновації (15,7%)</p> <p>Недостатній обсяг інвестицій в основний капітал</p> <p>Занепад тваринницької галузі</p> <p>Незадовільний стан транспортної інфраструктури, у першу чергу - автомобільних доріг</p>
3. Науково-технічний потенціал	
<p>Значна концентрація наукових закладів та центрів науково-технічної інформації</p> <p>Наявність висококваліфікованих науково-технічних кадрів</p> <p>Збільшення витрат на науково-технічну діяльність</p>	<p>Зменшення кількості організацій, що виконують наукові дослідження і розробки та обсягів науково-дослідних робіт</p> <p>Зменшення чисельності науковців</p>
4. Стан оточуючого природного середовища	
<p>Наявність об'єктів природно-заповідного фонду</p> <p>Наявність унікальних ландшафтів та природних парків</p>	<p>Напружена, місцями кризова, екологічна ситуація</p> <p>Значна деградація ґрунтового покриву (від водної та вітрової ерозії)</p> <p>Заболочення та засолення зрошуваних земель</p> <p>Необлаштовані сміттєзвалища та відсутність сміттепереробних заводів</p> <p>Нерівномірне водопостачання по містах і селах</p>

5. Трудовий потенціал	
<p>Високий освітній рівень населення</p> <p>Позитивна динаміка економічної активності населення</p>	<p>Високий рівень безробіття</p> <p>Обмежені можливості щодо працевлаштування у сільських районах</p> <p>Невисока тривалість життя</p> <p>Значна кількість людей похилого віку</p> <p>Високий міграційний відтік населення працездатного віку</p> <p>Невідповідність професійно-освітнього рівня потребам економіки</p>
6. Рекреаційно-туристичний потенціал	
<p>Значні рекреаційні та бальнеологічні ресурси</p> <p>Історична та культурна спадщина</p>	<p>Загроза поширення ВІЛ та туберкульозних захворювань</p> <p>Нерозвинутий інформаційний простір про туристичні можливості регіону</p> <p>Мала кількість постачальників послуг сільського зеленого туризму</p>
7. Розвиток інфраструктури	
<p>Наявність усіх видів транспортного сполучення</p>	<p>Незадовільний стан інфраструктури, у першу чергу автомобільних доріг</p> <p>Незадовільний стан водопостачання та каналізаційного господарства</p> <p>Відсутність генеральних планів розвитку населених пунктів</p> <p>Низький рівень розвитку соціальної інфраструктури</p> <p>Значний знос основних фондів і висока енергоємність житлово-комунальної сфери</p> <p>Необхідність оптимізації єдиної системи теплопостачання та реконструкції тепломереж</p>

Можливості	Загрози
1. Геоекономічне та геополітичне положення	
<p>Активне співробітництво з державами Чорноморського регіону</p> <p>Членство у європейських міжрегіональних об'єднаннях</p> <p>Транзитні можливості території регіону</p> <p>Наявність перспективних галузей для розміщення інвестицій</p> <p>Можливості активного розвитку сфери послуг</p> <p>Активна позиція місцевої влади щодо поліпшення інноваційно-інвестиційного клімату в регіоні</p> <p>Постійне нарощування транспортно-транзитних потужностей</p> <p>Законодавче регулювання раціонального природокористування</p>	<p>Наявність великої ділянки державного кордону України з Молдовою та Придністров'ям</p> <p>Неврегульованість питання щодо статусу о. Зміїний</p> <p>Залежність від постачання мінеральних ресурсів</p> <p>Енергозалежність від зовнішніх джерел енергопостачання</p> <p>Незадовільна структура зовнішніх інвестицій</p> <p>Слабка інформованість про можливості регіону потенційних партнерів</p> <p>Недовіра закордонних ділових кіл до гарантування державою захисту інвестицій та економічних інтересів</p> <p>Недостатність капіталу, що зменшує інтерес потенційних інвесторів до транскордонного співробітництва</p>
2. Макроекономічна та політична ситуація держави	
<p>Тенденція економічного зростання в Україні</p> <p>Розширення попиту на товари та послуги місцевого виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках</p> <p>Державна політика, спрямована на стимулювання розвитку регіонів</p> <p>Законодавче забезпечення реформування АПК</p>	<p>Сповільнене економічне зростання в Україні</p> <p>Конкуренція з боку інших регіонів</p> <p>Зміна законодавства щодо спеціального економічного режиму (мараторій на реєстрацію суб'єктів, ліквідація СЕЗ тощо)</p>

---

3. Зовнішньоекономічна та зовнішньополітична ситуація	
Притік інвестицій ззовні	Визнання України державою з загрозливим ризиком для інвестицій у міжнародних рейтингах

Ґрунтуючись на проведеному аналізі, **пріоритетними проблемами стійкого соціально-економічного розвитку Одеської області визнані:**

- незначна кількість інноваційно-активних високотехнологічних виробництв;
- зниження обсягів виробництва та переробки сільськогосподарської продукції та випуску продуктів харчування;
- недостатній розвиток транспортного комплексу та використання приморського та прикордонного положення регіону;
- незадовільний стан автотранспортної інфраструктури;
- недостатньо ефективне використання рекреаційно-туристичного потенціалу регіону;
- значне накопичення відходів в регіоні;
- низька якість питної води;
- низька якість житлово-комунальних послуг і неефективна система житлово-комунального господарства;
- незадовільна демографічна ситуація та стан здоров'я населення;

Проведений аналіз дозволив визначити такі пріоритетні напрямки розвитку Одеської області:

Визначення пріоритету

ПРІОРИТЕТ 1 —> Відродження сучасної індустрії

ПРІОРИТЕТ 2 —> Розвиток високопродуктивного агропромислового виробництва

ПРІОРИТЕТ 3 —> Розбудова та модернізація транспортної інфраструктури

ПРІОРИТЕТ 4 —> Якісний розвиток туристично-рекреаційної сфери

ПРІОРИТЕТ 5 —> Розбудова інфраструктури соціальної сфери та забезпечення нової якості життя населення

РОЗДІЛ 4.

МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тип сценарію	Сутність сценарію
Інерційний —→	передбачає використання наявного потенціалу території; зберігається «status quo», всі процеси у регіоні йдуть практично самопливом
Мобілізаційний —→	орієнтується на зовнішні ресурси, глибинних змін у регіоні не відбувається
Модернізаційний —→	відбуваються глибокі реформи, внутрішні ресурси активізують зростання системи і сприяють «притягуванню» ззовні нових, більш значних ресурсів

«ІНЕРЦІЙНИЙ» СЦЕНАРІЙ

Інерційний сценарій розвитку Одеської області передбачає використання наявного потенціалу території (промислового, транспортного, аграрного, туристично-рекреаційного, ресурсного) на підставі екстенсивного типу економічного зростання, інерційним шляхом із збереженням «status quo» у структурі економіки та факторах її розвитку.

Цей сценарій буде супроводжуватися зростанням системних ризиків, негативні наслідки дії яких будуть неуклінно посилюватися. Серед них:

- прекладання фінансових зобов'язань з вирішення головних соціально-економічних проблем регіонального розвитку на державу;

-
- посилення невідповідності між функціями та іміджем рекреаційного регіону та наявністю підприємств, що забруднюють навколишнє природне середовище;
  - поглиблення територіальних диспропорцій у розвитку області.

При такому сценарії міри державного управління по відношенню до розвитку Одеської області будуть орієнтовані на усунення конфліктів та усунення негативних соціальних наслідків.

Ризики розвитку інерційного сценарію – це втрата керованості соціально-економічним комплексом, загрози екологічних та техногенних катастроф, невідповідність державних фінансів такому, що зростає, рівню соціальної напруги на бюджет області, зростання процесів економічної та соціальної стагнації, послаблення міжрегіональних виробничо-кооперативних зв'язків між Одеською областю та іншими регіонами України.

Таким чином, даний інерційний сценарій є майже сценарієм занепаду (у довгостроковій перспективі), хоча і з формальними ознаками «в'ялого» зростання у короткостроковій перспективі та стагнації в середньостроковій перспективі.

Класичні приклади такого типу розвитку подій показують, що навіть при незначному зростанні продуктивності праці, рівня інвестицій все це практично не приводить до підвищення ефективності економіки в цілому, до відчутного зростання якості життя громадян, підвищення соціальних стандартів.

«МОБІЛІЗАЦІЙНИЙ» СЦЕНАРІЙ

«Мобілізаційний» сценарій також не передбачає кардинальної реорганізації економічних процесів, управлінської економічної культури. Він не потребує складної та політично важкої реорганізації державного апарату, а дозволяє ефективно використовувати той, що мається, кадровий потенціал та відпрацьовану культуру державного управління. Найчастіше використовується

в кризовий і післякризовий період, коли мобілізуються всі наявні ресурси і максимально інтенсифікуються усі процеси.

Для вирішення певних проблем залучаються значні зовнішні фінансові ресурси, в основному кредитні, але вони направляються на «латання дірок», а не на глибокі реформи.

Стандартним способом управління при такому сценарії є централізація ресурсів та управління, спроби підвищити його ефективність і запровадити «ручний режим». Боротьба з недоліками і проблемами системи носить агресивний циклічний характер. При цьому величезні зусилля короткочасно впливають на наслідки проблем, але вони не зачіпають їх основ.

Ризики розвитку «мобілізаційного» сценарію – зниження економічної ініціативи та активності на рівні територіальних громад міст, сіл та районів області. Фінансово-економічної віддачі від механічної консолідації та концентрації господарсько-ресурсного потенціалу буде недостатньо для здійснення економічного прориву та подолання економічного відставання, деградації економічної та соціальної інфраструктури, відставання міжнародної конкурентоздатності економічного комплексу області.

Демонструючи певні успіхи, мобілізаційний підхід не дозволить повністю уникнути деградаційних тенденцій у довгостроковій перспективі. Відсутність глибоких змін і реформ не приведе до отримання значних «нових» фінансових ресурсів в середньостроковій і, тим більше, довгостроковій перспективі та глибоких змін, але рейтинг конкурентоспроможності на короткому часовому проміжку покаже позитивну динаміку.

«МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ» СЦЕНАРІЙ

«Модернізаційний» сценарій передбачає реалізацію Стратегії з урахуванням закономірностей посткризового розвитку світової економіки. Він базується на ефективному використанні існуючого в області ресурсного

потенціалу на принципах *інтенсивного типу економічного зростання*. Передбачається, що будуть реалізовані кроки, що спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки області.

Цей сценарій передбачає повну реалізацію всіх проектів стратегії розвитку регіону, вдалий його менеджмент, моніторинг, оновлення проектів. При цьому слід мати на увазі, що успішно паралельно мають реалізовуватися стратегії усіх міст, що її формують. Реалізація відповідної стратегії Одеської області та, очевидно, глибокі реформи на державному рівні мають також бути успішними.

Реалізація цього сценарію полягає у признанні того, що соціально-економічний розвиток Одеської області – це результат об'єднаних зусиль органів державного управління, бізнесу і громад.

Розвиток Одеської області за такою моделлю стане «технологічним буксиром» для інших прилеглих регіонів, оскільки така модель розвитку стає каталізатором створення високотехнологічних кластерів, які у свою чергу мають тенденцію до формування своїх ареалів. З'являється так званий масштабний мультиплікативний ефект. Таким чином відбувається капіталізація конкурентних переваг на умовах ефективності.

Однак, ця модель розвитку не може бути легко і повністю застосована в умовах корупції, негативного бізнес-клімату та неповороткої адміністративної машини.

Пріоритетами розвитку Одеської області у межах «Модернізаційного» сценарію визнані:

- соціально орієнтоване економічне зростання на підставі ефективного використання регіонального потенціалу ;
- досягнення нової якості економічного зростання на підставі інноваційно-інвестиційної моделі, впровадження наукоємних технологій, інновацій;

-
- підвищення конкурентоздатності господарського комплексу Одеського регіону, що ефективно «вбудований» у систему міжнародного економічного простору та розподілу праці;
  - послаблення регіональних (у межах області) диспропорцій соціально-економічного розвитку;
  - раціональне використання місцевого природно-ресурсного потенціалу та переваг географічного розміщення Одеської області.

У межах «модернізаційного» сценарію розвитку області має відбуватися:

- створення нових регіональних кластерів (індустріальних парків), що забезпечать нову якість економічного зростання;
- інтенсивне впровадження сучасних моделей реформування економіки Одеської області та регіонального управління;
- якісний розвиток співробітництва та кооперації з регіонами України, формування оптимальної моделі участі області у загальнонаціональній системі розподілу праці;
- подолання депресивності районів регіону;
- зростання доходів зведеного бюджету Одеської області.

Враховуючи сутність зазначених сценаріїв перевага віддана «модернізаційному» сценарію розвитку Одеської області.

РОЗДІЛ 5.

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ТА ЗАДАЧІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

За кожним окресленим пріоритетним напрямком економічного та соціального розвитку Одеської області на підставі проведеного SWOT-аналізу розроблені стратегічні цілі та завдання.

5.1. Відродження сучасної індустрії

Внутрішні фактори, що зумовлюють конкурентні переваги регіону:	<ul style="list-style-type: none"> – наявність кваліфікованих інженерно-технічних кадрів; – вигідне географічне розташування регіону; – наявність в регіоні ресурсів для розвитку індустрії взагалі та місцевої промисловості зокрема; – розвинена інфраструктура забезпечення виробництва.
Внутрішні фактори, що ускладнюють формування конкурентних переваг:	<ul style="list-style-type: none"> – рівень технічного та технологічного розвитку більшості підприємств індустрії відповідає лише 3-4 рівням технологічного укладу; – низький рівень інноваційності виробництва; – висока енерго- та матеріалоемність виробництва; – дефіцит ремонтних робочих для підприємств індустрії; – нерівномірність розміщення підприємств індустрії; – висока зношеність основних фондів діючих підприємств індустрії; – недостатність венчурних фірм, що займаються інноваційними розробками для впровадження їх на підприємствах індустрії; – низький рівень бізнес-планування на підприємствах індустрії.

**Можливості, що
сприяють досягненню
стратегічних цілей
пріоритетного розвитку
регіону:**

- високий науковий потенціал регіону;
- прагнення регіональної влади до відродження індустрії в регіоні та підвищення рівня індустріалізації регіону;
- достатньо високий рівень розвитку сфери послуг, що є потенційним споживачем продукції індустрії;
- доволі низький рівень зайнятості сільської молоді може спонукати відродження серед неї (при наявності інших умов) престижності робочої професії та мотивації до її отримання;
- наявність вільних територій та незайнятих трудових ресурсів у малих містах та селах області для створення в них нових сучасних підприємств індустрії.

**Несприятливі умови для
досягнення стратегічних
цілей пріоритетного
розвитку регіону:**

- загальна економічна криза, вихід з якої є затяжним;
- втрата статусу індустріального регіону;
- відсутність у регіональних підприємств мотивації до вкладання інвестицій у розвиток національної промисловості;
- велика частка на регіональному ринку товарів іноземного виробництва, і перш за все, достатньо дешевої промислової продукції китайського виробництва;
- недосконалість законодавства що до розвитку виробничого підприємництва;
- високий рівень трансакційних витрат при створенні та функціонуванні підприємництва;
- високий рівень банківських відсотків по кредитах;
- непрестижність серед молоді та відсутність мотивації що до отримання робочої професії;
- недостатність у регіоні спеціальних учбових закладів, що готують кваліфіковані робочі кадри.

Стратегічні цілі та задачі щодо відродження сучасної індустрії

Модернізація індустрії та досягнення 5-6 рівнів технологічного укладу

- 1.1. Впровадження на підприємствах промислової індустрії нових сучасних технологій, що забезпечують виробництво конкурентоспроможної на світовому ринку продукції.
- 1.2. Відродження на якісно новому, сучасному рівні будівельної індустрії, яка забезпечить потреби регіону у будівельних конструкціях та матеріалах для будівництва достатньо дешевого, з високим рівнем індустріалізації, житла; відродження в регіоні сучасного машинобудування.
- 1.3. Впровадження на підприємствах харчової промисловості нових сучасних технологій, що забезпечують високу якість виробництва продуктів харчування.

Впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку індустрії

- 2.1. Створення умов для впровадження на підприємствах індустрії інноваційних проектів з прийнятним рівнем рентабельності та терміном їх окупності.
- 2.2. Відродження науково-промислових центрів (інститутів) для впровадження у виробництво нових інноваційних технологій, нової техніки, засобів автоматизації.
- 2.3. Створення сприятливого інвестиційного клімату в регіоні для активного інвестування у інноваційні проекти коштів українських інвесторів.
- 2.4. Підвищення інноваційної активності підприємств.
- 2.5. Стимулювання винахідницької діяльності.
- 2.6. Формування сприятливого інвестиційного клімату в регіоні для активного притоку іноземних інвесторів.

***Відродження статусу
індустріального регіону***

- 3.1. Доведення питомої ваги індустрії у ВРП до передкризового рівня.
- 3.2. Сприяння розвитку виробничого бізнесу, як малого, так і середнього.
- 3.3. Стимулювання збільшення обсягів виробництва промислової продукції.
- 3.4. Відродження в регіоні галузі машинобудування.
- 3.5. Відродження будівельної індустрії в регіоні як основи будівництва житла для населення з середнім рівнем доходів та соціального житла.

5.2. Розвиток високопродуктивного агропромислового виробництва

**Внутрішні фактори, що
зумовлюють конкурентні
переваги регіону:**

- найбільша за площею область України;
- переважання чорноземів у ґрунтовому покриві;
- сприятливі агрокліматичні умови – сума активних температур достатня для вирощування більшості сільськогосподарських культур;
- розвиненість зернопродуктового, плодоовочеконсервного та виноградарсько-виноробного під комплексів.

**Внутрішні фактори, що
ускладнюють формування
конкурентних переваг:**

- розташування в зоні ризикованого землеробства;
- ерозія ґрунтів в результаті інтенсивного розорювання (деградація земель);
- маловодність краю та висока мінералізація води у річках;
- заболочення та засолення ґрунтів на зрошуваних землях;
- забруднення земель надмірним внесенням мінеральних добрив, отрутохімікатів;
- застарілий парк та високий знос сільськогосподарської техніки.

Можливості, що сприяють досягненню стратегічних цілей пріоритетного розвитку регіону:

- створення господарств з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції з використанням новітніх технологій
- впровадження заходів органічного землеробства для виробництва екологічно чистої продукції
- концентрація сільськогосподарських підприємств
- законодавче забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва

Несприятливі умови для досягнення стратегічних цілей пріоритетного розвитку регіону:

- зменшення родючості ґрунтів внаслідок водної та вітрової ерозії;
- значний обсяг імпорту дешевої плодоовочевої продукції та продуктів тваринництва;
- забруднення сільськогосподарської продукції залишками мінеральних добрив, отрутохімікатів;
- моральний та фізичний знос потужностей з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції.

Стратегічні цілі та задачі щодо розвитку високопродуктивного агропромислового виробництва

Стабільне зростання виробництва продукції тваринництва

- 1.1. Реконструкція існуючих та створення нових тваринницьких комплексів, птахофабрик і птахогосподарств, селекційно-племінних центрів та господарств.
- 1.2. Відродження поголів'я великої рогатої худоби.
- 1.3. Покращення зооветеринарного та племінного обслуговування тваринництва і птахівництва.
- 1.4. Сприяння розвитку товарного виробництва кормів для потреб особистих підсобних господарств підприємствами суспільного сектора та кооперативами.
- 1.5. Удосконалення відповідно до європейських вимог механізму здійснення

державного контролю та нагляду за дотриманням ветеринарних та санітарних вимог при утриманні тварин, виробництві харчових продуктів, продукції тваринного походження та кормів.

- 1.6. Забезпечення стабільної епізоотичної ситуації в регіоні, недопущення виникнення та масового поширення інфекційних хвороб тварин.

Ефективне функціонування агропромислового комплексу

- 2.1. Рациональне використання кліматичного потенціалу регіону.
- 2.2. Впровадження ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій обробки ґрунту і вирощування сільськогосподарських культур.
- 2.3. Підвищення родючості ґрунтів шляхом вапнування та сидерації, створення умов для підвищення урожайності сільськогосподарських культур.
- 2.4. Подальше впровадження систем крапельного зрошення для раціонального використання водних ресурсів.
- 2.5. Впровадження у виробництво прогресивних технологій, що забезпечують комплексну переробку сировини та збільшення виходу готової продукції з одиниці сировини.
- 2.6. Поновлення машино-тракторного парку, удосконалення форм його використання та забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції за прогресивними технологіями.
- 2.7. Розвиток овочівництва, вирощування плодів та ягід, виноградарства як галузей спеціалізації рослинництва.
- 2.8. Розвиток бджільництва запилювального та медово-запилювального напрямку для збільшення продуктивності ентомофільних сільськогосподарських рослин.
- 2.9. Створення сучасної селекційної бази аграрного виробництва.
- 2.10. Розширення виробництва імпортозамінюючої продукції.
- 2.11. Підвищення конкурентоспроможності харчових продуктів на внутрішньому і зовнішньому ринках за рахунок зниження собівартості, поліпшення якості і зовнішнього оформлення продукції, істотного зменшення витрат енергоресурсів.

***Розвиток ринкової
інфраструктури в
аграрній сфері***

3.1. Будівництво сучасних потужних елеваторів для надання послуг по зберіганню зерна та продуктів його переробки.

3.2. Створення оптових (гуртових) сільськогосподарських ринків на кооперативних засадах.

3.3. Створення сільськогосподарських кредитних спілок.

3.4. Створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

5.3. Розбудова та модернізація транспортної інфраструктури

**Внутрішні фактори, що
зумовлюють конкурентні
переваги регіону:**

- Наявність усіх видів транспортного сполучення
- Наявність з'єднуючої магістралі усіх напрямків руху - автодороги державного значення «Обхід м. Одеса», що забезпечує вихід транспортних потоків до Чорноморських та Придунайських портів
- Наявність автодороги Одеса-Рені
- Розвинутий морегосподарський комплекс (8 морських портів)

**Внутрішні фактори, що
ускладнюють формування
конкурентних переваг:**

- Незадовільний стан автотранспортної інфраструктури (невідповідність міжнародним вимогам)
- Недостатня кількість автомобільних доріг, залізничної мережі
- Зношеність рухомих об'єктів усіх видів транспорту
- Недостатня кількість перевантажувальних комплексів (низька пропускна здатність портів)
- Низький рівень розвитку залізничної інфраструктури в портах та на підходах до них

Можливості, що сприяють досягненню стратегічних цілей пріоритетного розвитку регіону:

- Унікальне географічне положення
- Зростання популярності контейнерних перевезень
- Залучення інвестицій у модернізацію портової та транзитно-транспортної інфраструктури

Несприятливі умови для досягнення стратегічних цілей пріоритетного розвитку регіону:

- Відсутність генеральних планів розвитку населених пунктів і нерівномірність вкладання інвестицій по адміністративно-територіальних одиницях області
- Неврегульованість митного законодавства
- Низький рівень інформатизації транспортного процесу
- Посилення конкуренції з боку контейнерних терміналів Констанца, Новоросійськ

Стратегічні цілі та задачі щодо розбудови та модернізації транспортної інфраструктури

Створення сучасної мережі автомобільних доріг загального користування

1.1. Будівництво нових швидкісних автомагістралей, автомобільних доріг загального користування державного значення за пріоритетними напрямками розвитку регіону та за напрямками туристичних маршрутів.

1.2. Покращення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг, доведення їх до параметрів I категорії.

1.3. Реконструкція та будівництво автомобільних доріг місцевого значення.

1.4. Створення умов для комфортного і безпечного руху пасажирів.

***Модернізація портового
господарства***

2.1. Створення сучасних спеціалізованих високотехнологічних перевантажувальних терміналів, збільшення потужностей морських портів.

2.2. Збільшення пропускної здатності контейнерних терміналів (переобладнання та розширення причалів, пристосованих для розміщення великої кількості контейнерів), поповнення контейнерного флоту судами підвищеної місткості.

2.3. Збалансований розвиток інфраструктури морських торговельних портів і припортових залізничних станцій.

2.4. Оновлення транспортного флоту Українського Дунайського пароплавства.

***Орієнтованість
транспортної
інфраструктури на
обслуговування
туристських потоків***

3.1. Розвиток авіа та морського сполучення.

3.2. Техніко-технологічна модернізація усіх видів транспорту.

3.3. Організація швидкісного руху за рахунок придбання нових транспортних одиниць та модернізації існуючої мережі доріг.

3.5. Розвиток сучасного автобусного сполучення, оптимізація мережі автобусних маршрутів, охоплення усіх населених пунктів автобусним сполученням.

3.6. Надання високоякісних послуг з перевезення міським електротранспортом.

3.7. Забезпечення безпеки руху.

3.8. Створення розвиненої мережі сервісних підприємств на автошляхах.

5.4. Якісний розвиток туристично-рекреаційної сфери

**Внутрішні фактори, що
зумовлюють конкурентні
переваги регіону:**

- Значні бальнеологічні, природно-кліматичні, рекреаційно-туристичні ресурси
- Значна протяжність сприятливої для розвитку курортно-рекреаційної індустрії берегової зони Чорного моря
- Значний оздоровчо-рекреаційний потенціал та бальнеологічні ресурси (лікуванні грязі, мінеральні джерела, рапа лиманів)
- Висока рекреаційна якість вод Чорного моря
- Наявність сприятливих для рекреації заливів та віддалених від моря пісчаних кос
- Наявність об'єктів природно-заповідного фонду
- Наявність унікальних ландшафтів та природних парків
- Багата історична та культурна спадщина

**Внутрішні фактори, що
ускладнюють формування
конкурентних переваг:**

- Нераціональне використання ресурсів прибережної зони (незадовільний стан берегової лінії, пляжів)
- Відсутність стратегії та програм освоєння рекреаційного природно-ресурсного потенціалу та розвитку курортно-рекреаційного господарства
- Низький рівень конкуренто-спроможності туристичного продукту
- Низька якість туристичних, лікувальних та супутніх послуг
- Незадовільний стан об'єктів історичної та культурної спадщини
- Нерозвинутий інформаційний простір про туристичні можливості регіону

**Можливості, що сприяють
досягненню стратегічних
цілей пріоритетного
розвитку регіону:**

- Залучення інвестицій на розвиток курортно-рекреаційної сфери
- Захист вітчизняного виробника рекреаційно-туристичних та послуг
- Покращення законодавчого та маркетингового забезпечення розвитку сфери відпочинку, лікування та туризму
- Розширення та раціональне використання інфраструктури рекреаційно-теристичного комплексу

**Несприятливі умови для
досягнення стратегічних
цілей пріоритетного
розвитку регіону:**

- Низька платоспроможність населення і, як наслідок, зниження попиту на курортно-рекреаційні послуги
- Відомча роздробленість рекреаційних закладів
- Зниження якості природних курортно-рекреаційних ресурсів
- Транскордонне забруднення Дунаю, Дністра
- Екологічні ризики, що пов'язані із збільшенням обсягів відходів, підвищенням рівня викидів транспорту в атмосферу
- Посилення конкуренції серед регіонів

Стратегічні цілі та задачі

щодо якісного розвитку туристично-рекреаційної сфери

***Підвищення якості та
конкурентоспроможності
туристично-рекреацій-
ного продукту***

1.1. Модернізація та реконструкція існуючої матеріально-технічної бази об'єктів туристичної інфраструктури, доведення їх оснащення до міжнародних вимог.

1.2. Розширення номенклатури туристично-рекреаційних послуг (розвиток та підтримка круїзного морського, річкового, яхтингового, лікувально-оздоровчого, ділового, культурного, історико-пізнавального, спортивного та розважального, екологічного та сільського видів туризму).

-
- 1.3. Підвищення рівня інноваційності рекреаційного продукту.
  - 1.4. Підвищення рівня професійної підготовки фахівців туристично-рекреаційної сфери з метою підвищення рівня якості обслуговування до міжнародних стандартів.
  - 1.5. Забезпечення перепідготовки персоналу рекреаційно-туристичного комплексу з метою забезпечення обслуговування іноземних відвідувачів.
  - 1.6. Впровадження на рику туристично-рекреаційних послуг прогресивних технологій обслуговування.
  - 1.7. Сприяння будівництву нових сучасних об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури.
  - 1.8. Покращення зони відпочинку на морському узбережжі.
  - 1.9. Реставрація пам'яток історичної та культурної спадщини.
  - 1.10. Розвиток інфраструктури курортів, утримання та благоустрій парків, пляжів, загальнокультурних закладів.
  - 1.11. Розвиток розгалуженої мережі організацій та установ, що надають екскурсійні, культурно-розважальні, оздоровчі та інші послуги.

***Раціональне використання
рекреаційного та
туристичного
потенціалів регіону***

- 2.1. Створення курортно-рекреаційного кадастру для визначення можливостей та обмежень у використанні курортно-рекреаційних та земельних ресурсів з визначенням перспектив та переваг територіального розвитку.
- 2.2. Формування конкурентоспроможних кластерів у рекреаційній та туристичній сферах.
- 2.3. Стратегічне планування розвитку прибережних територій, розробка схем функціонального зонування прибережної полоси.
- 2.4. Інвентаризація та впорядкування земель рекреаційного і природоохоронного призначення.
- 2.5. Оптимізація використання прибережних територій відповідно до екологічних норм та пріоритетів регіону.

-
- 2.6. Збереження, захист та відтворення унікальної флори та фауни, природних ландшафтів.
- 2.7. Екологічний благоустрій ландшафтних парків, природно-заповідного фонду.

Розвиток регіональної інформаційної інфраструктури що до рекреаційних та туристичних послуг

- 3.1. Оптимізація організаційно-управлінської структури туристично-рекреаційної галузі.
- 3.2. Створення центрів туристичної інформації з обслуговування туристів та відпочиваючих.
- 3.3. Популяризація туристичного продукту через засоби масової інформації.

5.5. Розбудова інфраструктури соціальної сфери та забезпечення нової якості життя населення

Внутрішні фактори, що зумовлюють конкурентні переваги регіону:

- Наявність висококваліфікованих медичних кадрів у містах та обласному центрі
- Можливості отримання молодими спеціалістами досвіду від провідних медичних спеціалістів
- Високий освітній рівень населення
- Наявність в області педагогів-новаторів відданих педагогічній справі
- Розвиток туристичного, курортного та бальнеологічного ринку послуг
- Пропагування здорового способу життя та довголіття
- Традиційна підприємницька активність населення
- Наявність кваліфікованої робочої сили
- Високий рівень мобільності робочої сили
- Перепідготовка робочої сили відповідно до вимог регіонально ринку праці
- Можливості сезонного працевлаштування

**Внутрішні фактори,
що ускладнюють
формування
конкурентних
переваг:**

- Недостатній рівень оснащення міських медичних закладів сучасним медичним обладнанням
- Низький рівень оснащення медичних пунктів у сільській місцевості;
- Значна фізична зношеність основних фондів медичних закладів
- Низький рівень медичного обслуговування населення у сільській місцевості
- Недостатній рівень якості освітніх послуг у сільській місцевості;
- Недостатність об'єктів та площ спортивних установ
- Відсутність об'єктів для проведення спортивних та культурно видовищних заходів
- Висока фізична зношеність основних фондів водопостачання та водовідведення
- Недостатня якість питної води, що подається централізованим водопостачанням
- Низький рівень газифікації сільських населених пунктів
- Невисока тривалість життя
- Висока дитяча смертність
- Низький рівень зайнятості сільського населення
- Обмежені можливості працевлаштування у сільській місцевості
- Обмеженість працевлаштування молоді і молодих фахівців
- Незадовільний стан водопостачання та каналізаційного господарства
- Значний знос основних фондів і висока енергоємність житлово-комунальної сфери
- Необхідність оптимізації єдиної системи теплопостачання та реконструкції тепломереж
- Енергозалежність та енергодефіцитність регіону
- Відсутність в регіоні енергогенеруючих потужностей

**Можливості, що
сприяють досягненню
стратегічних цілей
пріоритетного
розвитку регіону:**

- Намагання регіональної влади вирішити проблеми якості життя населення в регіоні
- Фінансування з місцевих бюджетів коштів на розвиток інфраструктури соціальної сфери
- Намагання Кабінету Міністрів України сприяти вирішенню в області проблем розвитку інфраструктури соціальної сфери
- Активна позиція місцевої влади щодо поліпшення інноваційно-інвестиційного клімату в регіоні
- Передбачення у державному бюджеті коштів на розвиток в регіоні інфраструктури соціальної сфери
- Наявність в області вищих учбових закладів для підготовки достатньої кількості кваліфікованих медичних та педагогічних кадрів
- Наявність державного замовлення на підготовку фахівців
- Інвестування приватними інвесторами коштів у розбудову приватних медичних закладів в області
- Інвестування приватними інвесторами коштів у створення приватних освітніх установ в області

**Несприятливі умови
для досягнення
стратегічних цілей
пріоритетного
розвитку регіону:**

- Високий рівень захворювання населення серцево-судинними та судинно-мозковими захворюваннями
- Незадовільний стан здоров'я дітей
- Нemoжливість отримання елементарних медичних послуг у більшості сільських населених пунктів
- Недостатність медичних кадрів у сільській місцевості
- Занепад курортних установ («Куяльник»)
- Зменшення обсягу та якості послуг, що надаються санаторно-курортними установами
- Неповна забезпеченість сільських шкільних закладів педагогічними кадрами
- Низький рівень загальної освіти у сільській молоді
- Природне старіння значної частини споруд культурної спадщини
- Скорочення чисельності наявного населення
- Старіння населення
- Нерівні можливості працевлаштування міського та сільського населення
- Значний відток сільського населення у місто
- Відтік кваліфікованої робочої сили за кордон
- Демпінг заробітної плати на ринку праці
- Втрата пріоритету здобуття вищої освіти

Стратегічні цілі та задачі

щодо розбудови інфраструктури соціальної сфери та забезпечення нової якості життя населення

***Розвиток та підвищення
якості послуг охорони
здоров'я***

- 1.1. Підвищення рівня забезпеченості медичними послугами.
- 1.2. Соціальний захист та соціальне обслуговування населення.
- 1.3. Створення сучасних лікувально-оздоровчих комплексів.
- 1.4. Повне забезпечення населення сільської місцевості медичними послугами ФАПів або пунктів сімейного лікаря.
- 1.5. Повне матеріальне забезпечення роботи фельдшерсько-акушерських пунктів та пунктів сімейного лікаря.
- 1.6. Забезпечення роботи фельдшерсько-акушерських пунктів та пунктів сімейного лікаря кваліфікованими медичними кадрами.
- 1.7. Організація надання швидкої медичної допомоги у віддалених районах та населених пунктах області.
- 1.8. Розвиток об'єктів фізичної культури і спорту.
- 1.9. Перехід на страхову медицину.

***Розвиток культури та
збереження об'єктів
культурної спадщини***

- 2.1. Розбудова у сільській місцевості об'єктів культури.
- 2.2. Розбудова культурних центрів.
- 2.3. Збереження розташованих в регіоні об'єктів культурної спадщини.
- 2.4. Відродження пам'яток архітектури та археології, що мають всесвітнє історико-культурне і наукове значення.

***Розвиток житлово-
комунальної сфери та
підвищення якості
комунальних послуг***

- 3.1. Демонopolізація ринку комунальних послуг та обслуговування житлового фонду.
- 3.2. Розвиток та модернізація централізованої системи питного водопостачання.
- 3.3. Розвиток водовідведення для створення умов екологічної безпеки життя населення.
- 3.4. Підвищення рівня газифікації сільських населених пунктів.
- 3.5. Посилення енергетичної самодостатності області.
- 3.6. Задоволення потреби регіону в енергетичних ресурсах.
- 3.7. Розробка, реалізація інвестиційних проектів з енергозбереження та реконструкції мереж тепlopостачання.
- 3.8. Розвиток послуг комунальної сфери.
- 3.9. Сприяння формуванню сучасної сфери послуг.

***Формування активного
бізнес-середовища***

- 4.1. Сприяння сталому розвитку малого бізнесу.
- 4.2. Сприяння міжнародному бізнес-партнерству підприємств.
- 4.3. Стимулювання розвитку окремих видів економічної діяльності.
- 4.4. Створення Стабілізаційного фонду в депресивних районах регіону.
- 4.5. Вирішення проблеми професійної реабілітації та працевлаштування інвалідів.
- 4.6. Створення об'єднання споріднених підприємств і виробництв регіону з метою підвищення їхньої сукупної ефективності.
- 4.7. Запобігання відпливу сільського населення в місто та кваліфікованої робочої сили за межі області та країни.
- 4.8. Розробка програми підвищення мобільності робочої сили.
- 4.9. Забезпечення гармонійного розвитку особистості.
- 4.10. Організація профнавчання безробітних на основі вимог роботодавця.
- 4.11. Подолання заборгованості по заробітній платі.

РОЗДІЛ 6.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Досягнення цілей, що визначені стратегією економічного та соціального розвитку Одеської області, повинно базуватися на створенні умов для ефективного вирішення існуючих проблем за допомогою програмно-цільового методу у системі планування розвитку регіону.

Безпосередніми виконавцями завдань, які пов'язані із впровадженням на практиці положень стратегії, є місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування Одеської області. Їх діяльність полягатиме у створенні умов для стимулювання та спрямування дій суб'єктів підприємницької діяльності різних форм власності відповідно до Стратегічних цілей, пріоритетів та завдань.

Одним з дієвих інструментів реалізації Стратегії є укладання угоди щодо регіонального розвитку між Одеською обласною радою та Кабінетом Міністрів України, яка визначатиме спільні заходи щодо регіонального розвитку.

Основним *правовим механізмом* реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку Одеської області є Конституція України, а також нормативно-правова база, що регламентує питання:

- здійснення функцій виконавчої влади та місцевого самоврядування (передусім, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації»);
- коротко-, середньо- та довгострокового прогнозування (Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і

соціального розвитку України», Концепція вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України, Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету»).

Вирішення проблем економічного характеру здійснюватиметься за допомогою Податкового та Бюджетного кодексів України, щорічних Законів України «Про Державний бюджет», «Про банки та банківську діяльність» та інших нормативних актів, які регламентують механізми оподаткування і функціонування суб'єктів господарської діяльності, а також законодавчих та нормативно-правових актів, які регламентують державну регіональну політику – Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів».

Основою *організаційного механізму* реалізації Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області є:

1. Формування інститутів соціального партнерства та розвитку механізмів і форм комунікації органів державного управління, бізнесу та суспільства.

Учасниками комунікаційного процесу є:

- центральні органи державної влади України;
- органи виконавчої влади та місцевого самоврядування Одеської області;
- регіональні галузеві асоціації та об'єднання підприємців і господарюючих суб'єктів;
- суб'єкти господарювання;
- суспільні організації, політичні партії;
- населення регіону.

---

2. Система програмно-планових документів з управління розвитком регіону:

- середньострокові прогнози розвитку Одеської області;
- щорічні програми соціально-економічного розвитку області та адміністративно-територіальних одиниць;
- цільові програми розвитку підприємств, установ та організацій, галузей виробництва та соціальної сфери, що розроблені згідно із Стратегічними пріоритетами соціально-економічного розвитку області на період до 2020 р.;
- бюджети адміністративно-територіальних одиниць;
- угоди щодо регіонального розвитку між Одеською обласною радою та Кабінетом Міністрів України, що визначатимуть спільні заходи щодо регіонального розвитку;
- програми подолання стану депресивності окремих територій;
- контроль за ходом реалізації Стратегічних пріоритетів і коригування на цій основі цілей, завдань та конкретних дій;
- періодична оцінка ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових та інш.), які необхідні для реалізації заходів Стратегії;
- здійснення постійних контактів з центральними і місцевими органами влади для виявлення і вирішення загальних проблем із застосуванням організаційно-правових норм, передбачених чинним законодавством.

Економічний механізм реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку області передбачає:

- формування сприятливих умов для залучення інвестицій в економіку регіону;
- забезпечення пріоритетного розвитку інноваційно-орієнтованих галузей економіки;

-
- підтримку власного виробника промислової продукції;
  - сприяння фінансовому оздоровленню підприємств;
  - створення сприятливих умов формування ефективного власника;
  - створення конкурентного середовища шляхом підвищення економічного потенціалу регіону;
- спрямування коштів бюджетів усіх рівнів на фінансування заходів, що мають пріоритетне соціальне значення для регіону;
- сприяння збільшенню обсягів фінансування на проведення наукових розробок та їхнє впровадження у виробництво;
- сприяння залученню кредитів банків та небанківських установ, коштів недержавних цільових фондів, лізингових компаній та ін. для здійснення пріоритетних заходів соціально-економічного розвитку регіону, впровадження новітніх технологій, інноваційних проектів.

Інформаційний механізм реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку області передбачає:

- запровадження інформаційного моніторингу соціальних та економічних процесів розвитку регіону;
- забезпечення відкритості, гласності діяльності органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- здійснення заходів щодо участі громадян і громадських об'єднань в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- забезпечення широкої інформованості населення щодо рішень, які приймаються органами виконавчої влади з вирішення соціальних та економічних питань;
- широке та об'єктивне висвітлення у засобах масової інформації змісту Стратегії розвитку, ходу її виконання, зокрема шляхом подання інформації

щодо змін у соціально-політичній, економічній, освітній, правовій, науково-технічній ситуації в області;

- створення ефективної системи взаємної інформації між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування як по горизонталі, так і по вертикалі щодо ходу реалізації Стратегії розвитку, шляхів вирішення проблемних питань.

РОЗДІЛ 7.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Масштабність і складність цілей і завдань, які необхідно вирішити в процесі реалізації Стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020р., обумовлюють поетапне їх вирішення:

I етап – 2012-2014 рр.;

II етап – 2015-2017 рр.;

III етап – 2018-2020 рр.

1 Етап

Економічна стабілізація

та формування передумов структурних зрушень

Необхідність етапу обумовлена потребою стабілізації економічного та соціального стану Одеської області.

На першому етапі передбачається:

- визначення структурних проблем у кожному місті та районі області, що здатні негативно вплинути на конкурентоспроможність і потенціал економічного зростання регіону; розроблення програми заходів щодо їх розв'язання;
- укладання угод що до регіонального розвитку;
- розробка та затвердження стратегій розвитку міст та районів області на середньо- та довгострокову перспективу, цільових програм, спрямованих на реалізацію пріоритетів Стратегії економічного та соціального розвитку області та окремих територій;

-
- проведення моніторингу показників розвитку міст та районів області для визначення депресивних територій;
  - підготовка та виконання програм подолання депресивності окремих територій.

Тривалість етапу – 2012 – 2014 рр.

2 Етап

Активні структурні зрушення

Етап характеризується завершенням періоду стабілізації та концентрацією економіки на здійсненні позитивних структурних зрушень.

На другому етапі передбачається:

- спрямування інвестицій на розбудову соціально-економічної інфраструктури області;
- формування нових фінансово-економічних основ розвитку матеріально-технічної бази та інфраструктури рекреаційно-туристичної сфери;
- концентрація інвестиційних ресурсів на інвестуванні у розвиток транспорту та транспортної інфраструктури області;
- реалізація довгострокової стратегії розвитку міст та районів та області;
- виконання програм подолання депресивності територій;
- регулювання внутрішніх та зовнішніх інвестицій в основний капітал для концентрації на пріоритетних напрямках структурної модернізації;

Тривалість етапу – 2015 – 2017 рр.

<p style="text-align: center;">3 Етап</p> <p style="text-align: center;">Стабільний прогрес регіону</p>

Етап характеризується використанням практичних напрацювань в ході проведення структурної модернізації для підвищення конкурентоспроможності економіки регіону, соціального ефекту її зростання.

На третьому етапі передбачається:

- запровадження заходів щодо зміцнення фінансово-економічної основи територіальних громад;
- забезпечення функціонування високопродуктивного агропромислового виробництва;
- забезпечення ефективного функціонування модернізованої транспортної інфраструктури регіону;
- забезпечення ефективного функціонування відродженої сучасної індустрії;
- забезпечення функціонування конкурентоспроможної туристично-рекреаційної сфери;
- забезпечення ефективного функціонування об'єктів соціальної інфраструктури;
- проведення моніторингу існуючих інструментів стимулювання розвитку регіонів, результатів реформ на предмет їх ефективності та моніторингу розвитку регіонів з метою визначення пріоритетів регіонального розвитку на наступну довгострокову перспективу.

Тривалість етапу – 2018 – 2020 рр.

РОЗДІЛ 8.

МОНІТОРИНГ І ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Результати реалізації Стратегії визначаються шляхом проведення моніторингу соціально-економічного розвитку області, програм подолання депресивності окремих територій, інших заходів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Основними завданнями моніторингу реалізації Стратегії є збір, узагальнення, періодичний аналіз показників соціально-економічного розвитку області та визначення ефективності реалізації Стратегії.

Моніторинг проводиться на підставі даних управлінь та підрозділів обласної державної адміністрації, територіальних представництв центральних органів виконавчої влади, районних державних адміністрацій та міських виконавчих комітетів.

Головне управління економіки облдержадміністрації щороку узагальнює інформацію, готує звіт про реалізацію Стратегії та подає його на розгляд голові обласної державної адміністрації.

Звіт про реалізацію Стратегії заслуховується на спільному засіданні колегії обласної державної адміністрації та обласної ради, висвітлюється у засобах масової інформації та обговорюється із залученням представників громадськості, бізнесу, неурядових організацій.

Контроль за реалізацією Стратегії покладається на галузеві управління та відділи обласної державної адміністрації, територіальні представництва центральних органів виконавчої влади, районні державні адміністрації та міські виконавчі комітети.

Очікувані результати

Реалізація Стратегії забезпечить поліпшення соціальної та економічної ситуації в області, а саме:

- усунення внутрішньорегіональних соціальних диспропорцій, у тому числі у заробітній платі та забезпеченні додержання державних соціальних гарантій;
- збільшення обсягу інвестицій в основний капітал та усунення відповідних диспропорцій;
- створення умов для сталого розвитку області, адміністративних районів і міст, підвищення рівня життя населення, покращення ситуації й сфері зайнятості, формування середнього класу;
- додержання визначених державних соціальних гарантій для громадян незалежно від місця проживання;
- подолання депресивного стану проблемних районів.

Базовою умовою покращення економічної та соціальної ситуації стане суттєвий приплив інвестицій (щорічне збільшення очікується на рівні 10-12%).

Зростання валового регіонального продукту очікується на рівні 6-7% на рік та стане передумовою для пропорційного збільшення доходів місцевих бюджетів. Це дозволить спрямувати значні кошти на вирішення поточних проблем регіону, інвестування економічних та соціальних програм розвитку області.

Стратегічно орієнтовані інвестиції сприятимуть вдосконаленню структури економіки Одеської області, її конкурентоспроможності за рахунок суттєвої диверсифікації, ефективності, інноваційності та підвищенню якості господарювання.

Підвищення життєздатності економіки області призведе до підвищення добробуту та досягнення нової якості життя населення регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» № 1602-III від 23.03.2000.
2. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» № 586-XIV від 09.04.1999 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 20-21, ст.190.
3. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» № 2850-IV від 08.09.2005.
4. Закон України «Про державні цільові програми» № 1621-IV від 18 березня 2004 року.
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 24, ст.170.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» № 1001 від 21 липня 2006 року.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розробку прогнозних та програмних документів економічного та соціального розвитку і складання проекту державного бюджету» № 621 від 26 квітня 2003 року.
8. Постанова КМУ від 3 липня 2006 р. № 916 «Про внесення змін до Порядку проведення моніторингу результатів діяльності Кабінету Міністрів України та Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua>.
9. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції «Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування регіональних стратегій розвитку» №224 від 29 липня 2002 року.

-
10. Розпорядження голови обласної державної адміністрації «Про затвердження плану заходів із виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2011р» №214/А-2011 від 29 березня 2011 року.
  11. Паспорт області // Офіційна сторінка головного управління економіки Одеської обласної державної адміністрації // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://gue.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=News>.
  12. Програма розвитку промисловості Одеської області на 2011-2014 роки.
  13. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року.
  14. Ансофф И. Стратегическое управление / [под ред. Л. И. Евенко]; пер. с англ. – М.: Экономика, 2001. – 436 с.
  15. Винницький Б. Моніторинг та оцінювання стратегій і програм регіонального розвитку в Україні / Б. Винницький. М. Лендєсл. Ю. Ратейчак. – К.: В-во «К.І.С.», 2007. – 120 с.
  16. Гайдук В. А. Конкурентоздатність в умовах сучасного ринку / В. А. Гайдук // Економіка та держава: Міжнародний науково-практичний журнал. – 2007. – № 2. – С. 16–17.
  17. Державне регулювання економіки: Підручник / За ред. д. е. н., проф., акад. АН вищої школи України І. Р. Михасюка. – ЛНУ ім. І. Франка. Друге вид., випр. і доп. – К.: Атака, Ельга-Н, 2000. – 592 с.
  18. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – Львів: Новий Світ-2000, 2006. – 432 с.
  19. Консорціум Grontmij/Carl Bro A/S (Данія), Icon-Institute (Німеччина) та Niras AB (Швеція). Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні, 2010.

-
20. Крайник О. П. Актуальні проблеми розвитку регіону/ галузі: [навч. посіб.] / О. П. Крайник, І. О. Дробот. – Х.: Вид-во ХарРІНДУ «Магістр», 2004. – 144 с.
  21. Пушкар З., Пушкар Б. Стратегічне планування регіонального розвитку /З. Пушкар, Б. Пушкар // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. - Випуск 13., 2007. - С. 14- 19.
  22. Серебрякова Л. А. Роль стратегического планирования в новой концепции региональной политики / Л. А. Серебрякова // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2007. – № 5. – С. 28–35.
  23. Стеценко Т. О. Аналіз регіональної економіки: [навч. посіб.] / Т. О. Стеценко. – К.: КНЕУ, 2002. – 116 с.
  24. Стратегия экономического и социального развития Украины (2004–2015 годы) «По пути европейской интеграции» / Авт. кол. А.С. Гальчинский, В. М. Геец и др. / Нац. Ин-т стратег. исследований. Ин-т экон. прогнозирования НАН Украины, М-во экономики Украины. – К: ИВЦ Госкомстата Украины, 2004. – 416 с.
  25. Сухарев О. С. Институциональная теория и экономическая политика: К новой теории передаточного механизма в макроэкономике. [Кн. II] / О. С. Сухарев. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 804 с.
  26. Тараненко И. В. Оценка социально-экономического потенциала регионов как основа формирования стратегии конкурентоспособности национальной экономики / И. В. Тараненко // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2007. – № 5. – С. 35–45.
  27. Топчієв О.Г. Планування територій у контексті сталого розвитку регіонів //Регіональні проблеми України географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць. - Херсон: ПП Вишемирський, 2005. - С.3-11.
  28. Харченко. К. В. Муниципальное стратегическое планирование: от теории к технологии = Учеб. пособие. — Белгород: Обл. типография, 2009. — 304 с.

-
29. Хомич Л.В. Стратегія регіонального розвитку і планування території // Л.В. Хомич / Стратегічні пріоритети. - №4 (5), 2007 р. - с. 142-149.
  30. Чистов С. М. Державне регулювання економіки: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – Київ: КНЕУ, 2002.– 208 с.
  31. Чухно А. Актуальные проблемы стратегии экономического и социального развития на современном этапе / А. Чухно // Экономика Украины. – 2004. – № 4. – С.15–23.
  32. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 435 с.
  33. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: [навч.-метод. посіб.] / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська, Ю. М. Ратушний. – К.: КНЕУ, 2001. – 232 с.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

КОВАЛЬОВ

Анатолій Іванович

проректор з наукової роботи, завідуючий кафедрою економіки та управління національним господарством Одеського державного економічного університету, доктор економ. наук, професор.

СМЕНТИНА

Наталія Валентинівна

доцент кафедри економіки та управління національним господарством Одеського державного економічного університету, кандидат економ. наук.

ГЕЙКО

Людмила Михайлівна

доцент кафедри економіки та управління національним господарством Одеського державного економічного університету, кандидат економ. наук.

ШИКІН

Андрій Володимирович

старший викладач кафедри економіки та управління національним господарством Одеського державного економічного університету, кандидат економ. наук.

ЯЗИКОВА

Юлія Іванівна

старший викладач кафедри управління персоналом і економіка праці Одеського державного економічного університету.

БОЙКО

Ольга Станіславівна

викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту Одеського державного економічного університету.